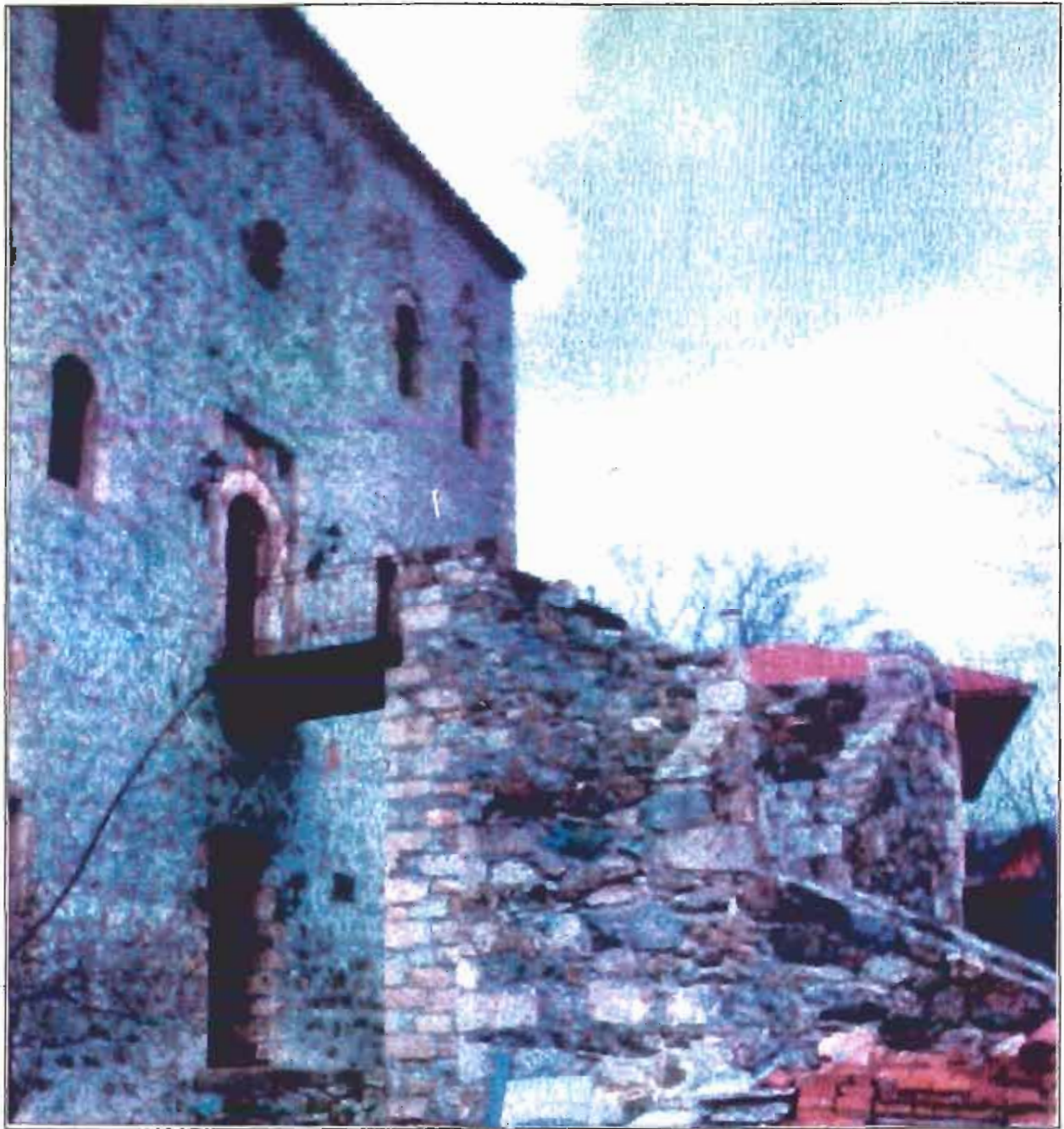

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ:

ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΟΡΕΙΝΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΖΑΡΟΥΧΛΑΣ ΑΧΑΙΑΣ.
ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΥΤΗΣ

ΤΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΣ ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΥ ΥΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΤΗΡΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΗ
ΧΑΡΗ ΑΘΑΝ. ΝΤΕΜΙΡΗ

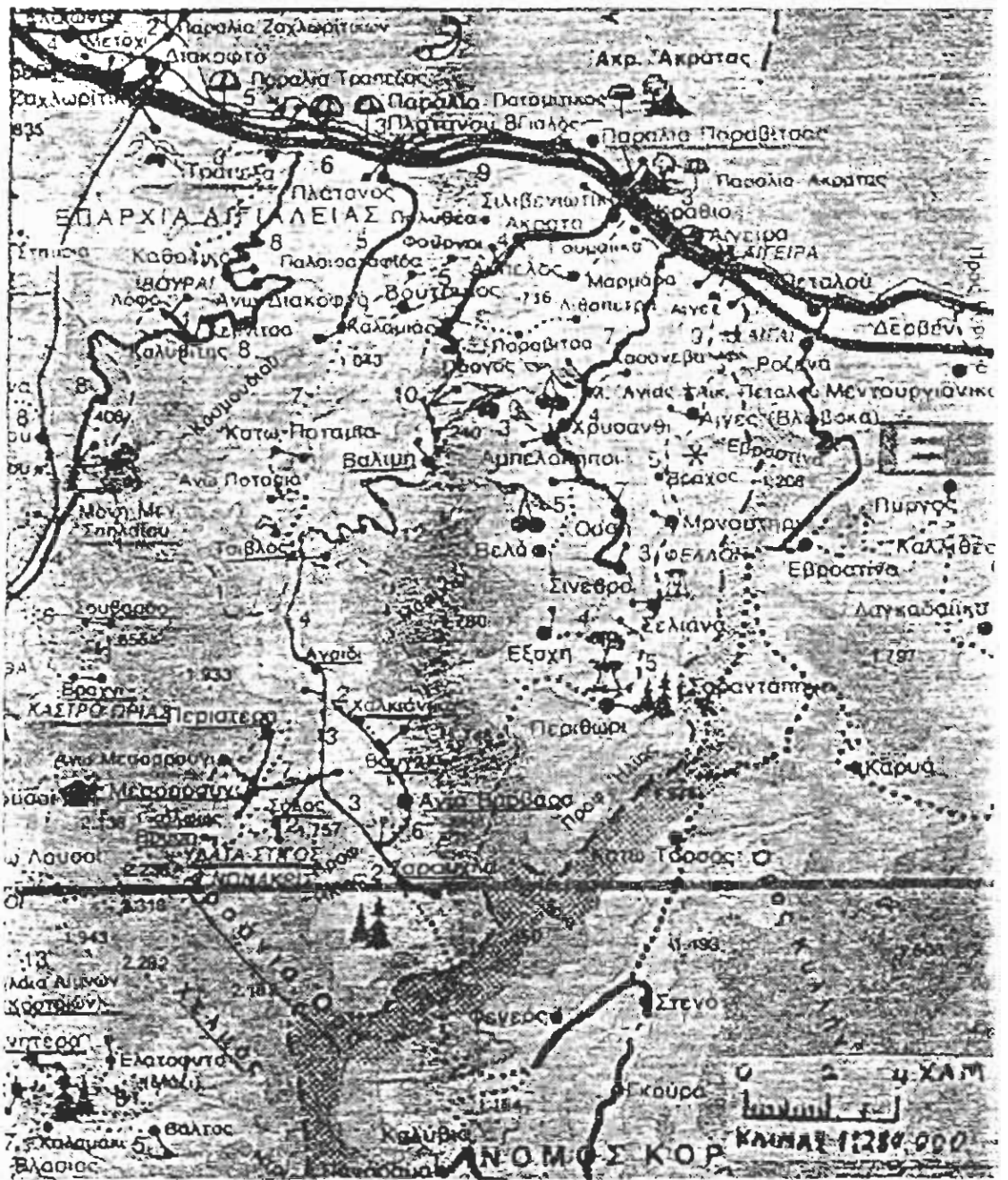
ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	2338
----------------------	------

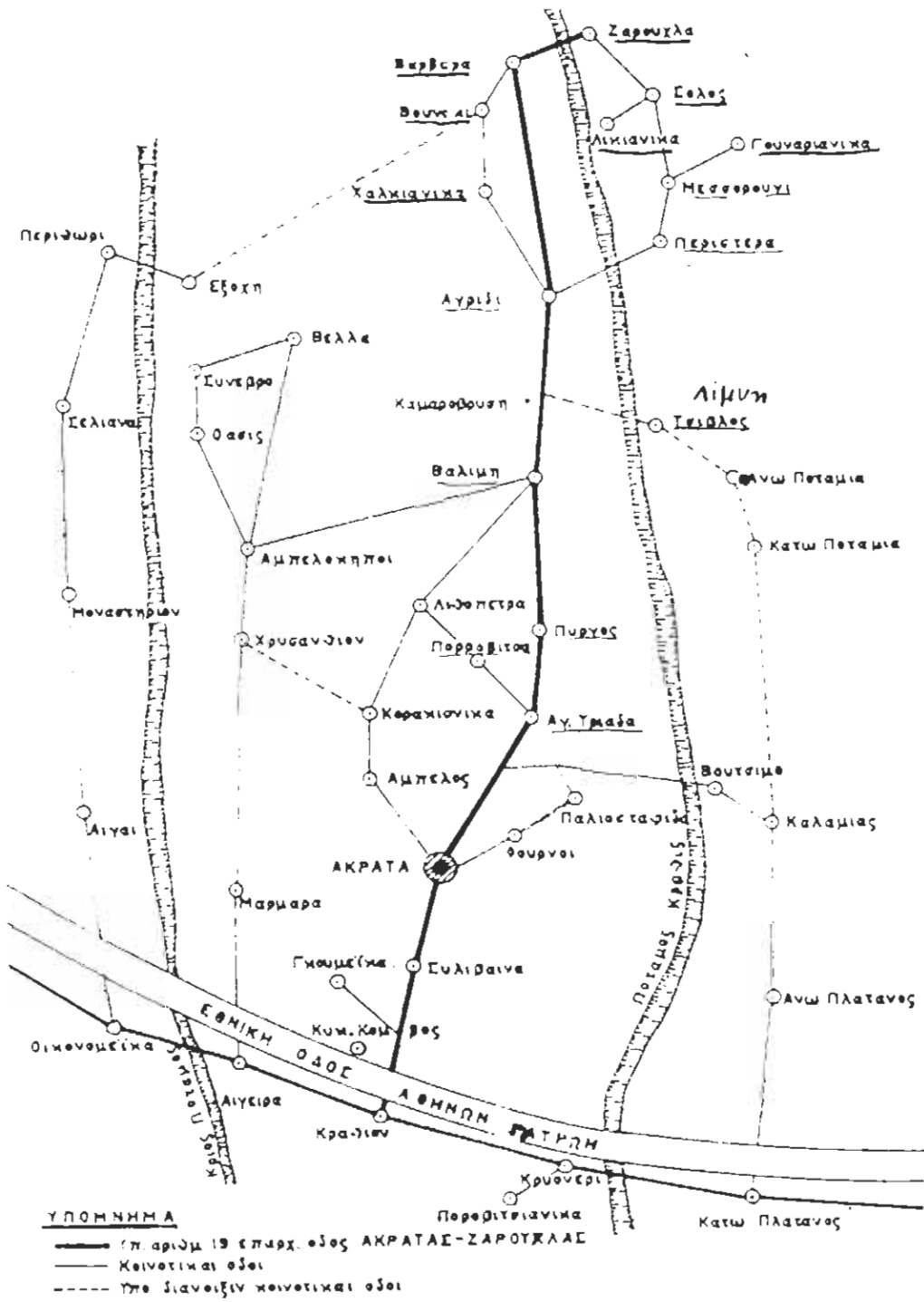
Αφιερωμένο στον πατέρα μου,
Κωνσταντίνο

Ευχαριστώ πολύ τον καθηγητή μου Χάρη Αθαν. Ντεμίρη , για την καθοδήγηση κατά την διάρκεια της εργασίας , καθώς και το «Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ακράτας» , την κ. Σταυροπούλου Ελένη και τον κ. Γκολφίνο Γιώργο, για την πολύτιμη βοήθεια τους

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	σελ.
Εισαγωγή	
Γνωριμία με την ευρύτερη περιοχή Ζαρούχλας.....	1
Δήμος Νωνάκριδος	3
Μυθολογία - Ιστορική Παράδοση	
α) Ύδατα Στυγός.....	5
β) Ιστορία «Πόρτες Αγριδίου» - «Μάχη στο Καστράκι».....	6
Αρχιτεκτονική	
1) Γενικά - Μαστόροι Καλαβρυπνοί.....	8
Βρύσες.....	9
2) Εκκλησίες.....	10
Πύργοι και πυργόσπιτα.....	13
Ζαρούχλα Νωνάκριδος	
Ο πύργος της Ζαρούχλας.....	14
	.
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ	
1) Εκμετάλλευση Πηγών Ενέργειας	
α) Εμφιάλωση Νερού.....	16
β) Δάσος Ζαρούχλας.....	16
γ) Υδροηλεκτρικός Σταθμός Τσιβλού.....	17
2) Τουριστική Αξιοποίηση	
A) Παράγοντες που την ευνοούν	
1. Κλίμα.....	18
2. Φυσικές ομορφιές και ιστορικά στοιχεία.....	18
B) Μορφές τουρισμού και τρόποι αξιοποίησης.	
1. Αγροτικός Τουρισμός.....	21
2. Χειμερινός τουρισμός.....	24
Γ) Ελλείψεις που εντοπίστηκαν.....	25
3) Κίνδυνοι από την Αξιοποίηση.....	26
4) Παραδοσιακές Μορφές οικονομίας.	
1. Καλλιέργειες.....	27
2. Κτηνοτροφία.....	27
5) Επίλογος.....	29
6) Παράρτημα.....	30
7) Δημοσιεύματα-Βιβλιογραφία.....	35

Χάρτης 'Ανατολικής Αιγιαλείας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ευρύτερη ορεινή περιοχή Ζαρούχλας Αχαΐας εκτείνεται από τους βόρειους και βορειοανατολικούς πρόποδες των Αροανίων (Χελμού) και διαβρέχεται από τον Κράθη ποταμό, ο οποίος πηγάζει και αυτός από τον Χελμό και εκβάλλει στον Κορινθιακό κόλπο. Ο Χελμός είναι από τα πιο εντυπωσιακή σε ομορφιά και άγρια φύση βουνά της χώρας μας.

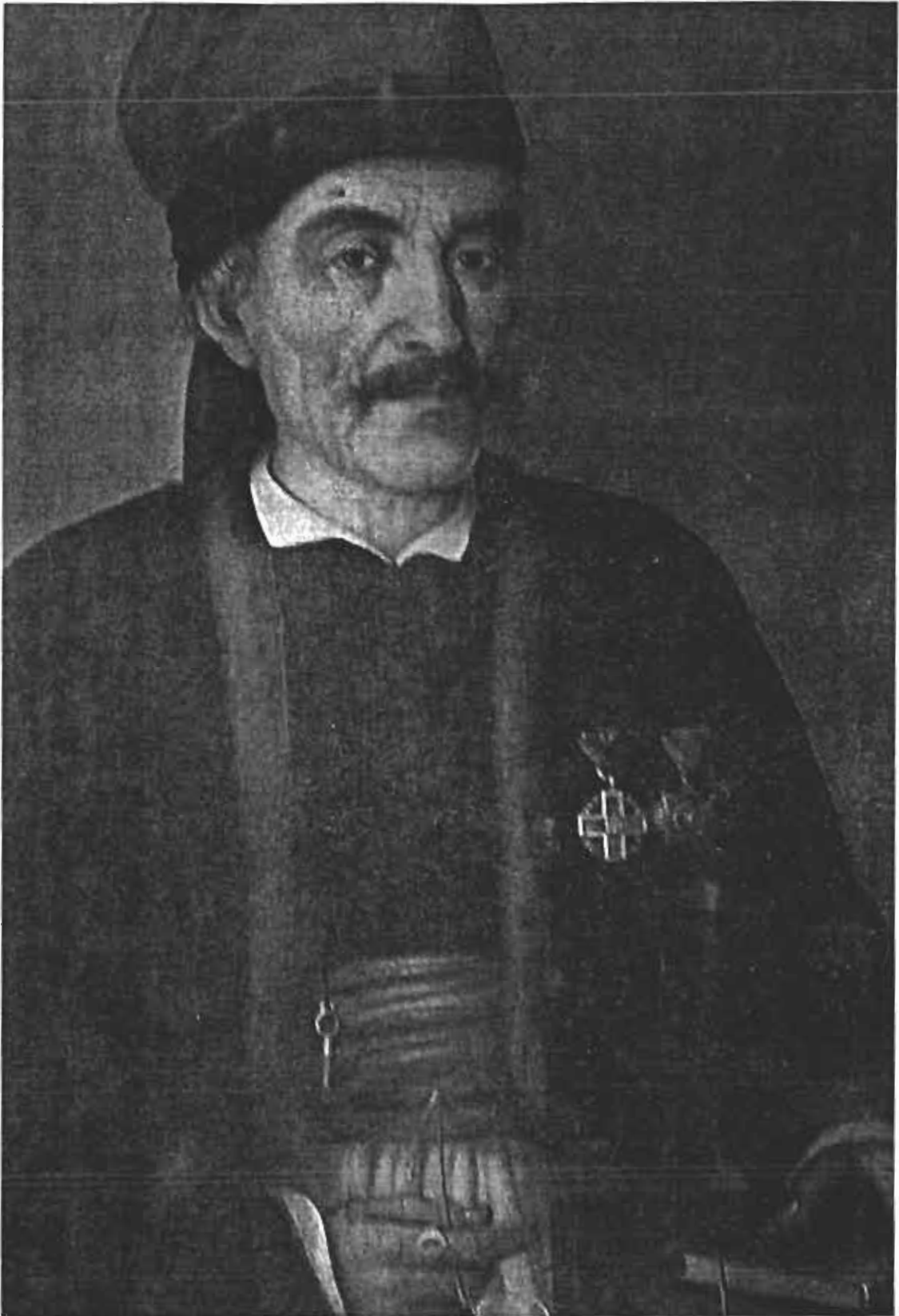
Είσοδο για το τοπίο αυτό της ορεινής Αχαΐας αποτελεί η Ακράτα. Από εκεί αρχίζει επαρχιακή οδός 40 χ.μ. περίπου που συνδέει την παραλία (Κράθιο Ακράτας) με το νοτιότερο χωριό της περιοχής, τη Ζαρούχλα. Ανηφορίζοντας προς τους πρόποδες του Χελμού μετά από 7 χ.μ. συναντάμε τη μονή Αγίας Τριάδας. Η μονή βρίσκεται στο πευκόφυτο βουνό Ποροβίτσα, από το οποίο πήρε και το όνομά του το κοντινό ομώνυμο χωριό, που έχει εγκαταλειφθεί από τους κατοίκους του. Έξι περίπου χ.μ. μετά από τη μονή συναντάμε τον Πύργο που είναι ο τελευταίος οικισμός (προς τα νότια) του Δήμου Ακράτας και μετά από 4 χ.μ. ακολουθεί η Βαλιμή (αυτόνομη κοινότητα). Νότια της Βαλιμής υπήρχε η Συλίβαινα η οποία καταστράφηκε ύστερα από κατολίσθηση το 1913. Οι βράχοι και τα χώματα που έπεσαν έφραξαν τον ποταμό Κράθη και έτσι σχηματίστηκε η μαγευτική Λίμνη του Τσιβλού. Για να φτάσει ως εκεί ο επισκέπτης, αρκεί να ακολουθήσει τον χωματόδρομο, που βρίσκεται 9 χ.μ. μετά τη Βαλιμή στα δεξιά της ασφάλτου, και οδηγεί προς Τσιβλό, Άνω και Κάτω Ποταμιά (τ. Δήμος Κραθίδος). Λίγο μετά την παράκαμψη, αφού διασχίζουμε τον Κράθη ποταμό, συναντάμε τον Τσιβλό που το χειμώνα μοναδικός κάτοικος είναι ένας βοσκός, και 2,5 χ.μ. μετά εμφανίζεται η Λίμνη σε τοπίο μοναδικό.

Επιστρέφοντας στην ασφαλτο και συνεχίζοντας προς τους πρόποδες του Χελμού, μπαίνουμε πλέον στο αμιγές ορεινό τοπίο με τις βαθιές χαράδρες και τις δασοσκέπαστες πλαγιές. Τα χωριά της είναι κτισμένα αμφιθεατρικά σε δύο παράλληλες βουνοσειρές στους πρόποδες των οποίων απλώνεται μικρή κοιλάδα που τη διασχίζει ο Κράθης. Με κατεύθυνση από βόρα προς νότο στην ανατολική βουνοσειρά πρώτο συναντάμε το χωριό Αγρίδι, σε υψόμετρο 900 μ. (4 χ.μ. μετά την παράκαμψη Τσιβλού) και μετά τα χωριά Χαλκιάνικα, Βουνάκι και Αγία Βαρβάρα. Ενώ στη δυτική βουνοσειρά και απέναντι από τα άλλα χωριά βρίσκεται η Περιστέρα, το Μεσορρούγι και ο Σόλος. Σε αυτά φτάνουμε εάν 4 χ.μ. μετά το Αγρίδι, στην τοποθεσία Πανηγυρίστρα, ακολουθήσουμε το χωματόδρομο στα δεξιά της ασφάλτου που οδηγεί στο Χιονοδρομικό Κέντρο και Καλάβρυτα. Από εδώ όσοι επιθυμούν μπορούν να ανέβουν, μετά από δύο ώρες πεζοπορία, στην κοιλάδα της Στύγας (Νεραϊδόραχη) με τους υπέροχους καταρράκτες, γνωστή σε όλους μας από τη μυθολογία. Τέλος στο νοτιότερο άκρο της Νωνάκριδος δεσπόζει η Ζαρούχλα, το κεφαλοχώρι της περιοχής σε τόπο κατάφυτο και σε υψόμετρο 1.050 μ.

Τα χωριά της Νωνάκριδας δεν διακρίνονται μόνο για το φυσικό τους κάλλος , αλλά και για την παράδοση και την ιστορία τους . Σήμερα τα χωριά αυτά είναι σχεδόν αναξιοποίητα τουριστικώς , παρά το γεγονός ότι βρίσκονται στους πρόποδες της κορυφής των Αροάνιων και πλησίον των ονομαστών Υδάτων της Στύγας. Επιπλέον έχουν σχεδόν εγκαταλειφθεί από τους κατοίκους τους και μόνο κατά τους καλοκαιρινούς μήνες δέχονται επισκέπτες.

Η παρούσα εργασία έχει σαν σκοπό την γνωριμία με την ευρύτερη ορεινή περιοχή Ζαρούχλας και την ιστορική της εξέλιξη , αλλά κυρίως τη διερεύνηση των προοπτικών οικονομικής ανάπτυξης . Για το λόγο αυτό θεωρούμε ιδιαίτερα σημαντικό να υπάρξει μια αναλυτικότερη περιγραφή στα στοιχεία εκείνα πάνω στα οποία θα στηριχθεί η οικονομική ανάπτυξη της περιοχής και τα οποία θεωρούμε ότι είναι το φυσικό της περιβάλλον , η μυθολογία - ιστορία της και ο ανόθευτος - μέχρι τώρα - παραδοσιακός χαρακτήρας της.

Πριν γίνει αυτό θα αναφερθούμε πρώτα στον Δήμο Νωνάκριδος και την επανίδρυσή του.

Χρυσάνθος-Αναγνώστης Κανελλόπουλος, πρώτος Δήμαρχος του Δήμου Νωνάκριδας. (Ελαιογραφία Γεωργίου Κανελλόπουλου)

ΔΗΜΟΣ ΝΩΝΑΚΡΙΔΟΣ

Τα χωριά που προαναφέρθηκαν ονομάζονται και Κλουκίνες ή Κλουκινόχωρια και αποτελούν το Δήμο Νωνάκριδος ο οποίος πρόσφατα ανασυστάθηκε , ύστερα από εκλογές που έγιναν στις 8 Δεκεμβρίου του 1996. Συγκεκριμένα ο δήμος δημιουργήθηκε με την ένωση των πρώην κοινοτήτων Ζαρούχλας , Αγίας Βαρβάρας με τον οικισμό Βουνάκι , Μεσορρούγι με τους οικισμούς Άνω Μεσορρούγι, Λυκιάνικα, Σόλο και Περιστεράς με τους οικισμούς Αγρίδι και Χαλκιάνικα . Για την ανάδειξη Δημάρχου και Δημοτικού Συμβουλίου ψήφισαν συνολικά από όλες τις κοινότητες 495 ψηφοφόροι ενώ εγγεγραμμένοι ήσαν 664. Δήμαρχος αναδείχθηκε , με διαφορά 39 ψήφων , ο Παύλος Γιοβάς , από την Αγία Βαρβάρα.

Ο Δήμος αυτός ήταν ένας από τους πρώτους που σχηματίστηκαν από το Ελληνικό Κράτος μετά την Τουρκοκρατία , με Β.Δ. της 8/20 Απριλίου 1835, ως Δήμος της επαρχίας Καλαβρύτων . Είχε πληθυσμό 4.237 κατοίκους και έδρα τη Ζαρούχλα. Πρώτος δήμαρχος ο Χαλκιάνος Αναγνώστης Κανελλόπουλος. Το 1912 με νόμο καταργήθηκαν οι δήμοι και δημιουργήθηκαν οι κοινότητες. Ο δήμος Νωνάκριδας είναι ο μόνος στην περιοχή που ανήκει στην επαρχία Καλαβρύτων και βρίσκεται στα ανατολικά αυτής.

Ο δήμος άκμαζε κυρίως στα χρόνια της τουρκοκρατίας , και της επανάστασης και λίγο μετά από τον αγώνα. Τα χωριά του τότε ήταν πυκνοκατοικημένα γιατί πρόσφεραν ασφάλεια στους κατοίκους τους από τις τουρκικές καταπιέσεις . Το έδαφος όμως του δήμου είναι άγονο , γι αυτό σιγά - σιγά τα χωριά αυτά εγκαταλείφθηκαν και οι κάτοικοι κατέβηκαν άλλοι στην επαρχία Αιγιαλείας , άλλοι στην Πάτρα (Ζαρουχλέικα), στην Ηλία και στην Κορινθία . Δημιουργούσαν έτσι συνοικισμούς και καλλιεργούσαν διάφορα γεωργικά είδη . Πολλοί από αυτούς παραθερίζουν στα Κλουκινόχωρια , όπου το κλίμα τους είναι δροσερό το Καλοκαίρι και προσφέρεται για διακοπές.

Το όνομα του Δήμου Νωνάκριδος προήλθε από την αρχαιότατη πολίχνη της Αρκαδικής Αζανίδος που βρισκόταν στα βόρεια της Αρκαδίας , στους πρόποδες των Αροάνιων (Ύδατα Στυγός). Η ονομασία της πόλεως οφείλεται κατά τον Πausανία στη Νώνακρις (Νωνάκριδα) που ήταν γυναίκα του Λυκάονα , βασιλιά των Αρκάδων στην εποχή των Πελασγών. Κατά τον Ησύχιον η πόλη απαντά και στο όνομα Νώναπης. Αυτή βεβαίως είναι η μυθολογική εξήγηση της προελεύσεως του ονόματος. Μελετητές ετυμολογούν το τοπωνύμιο από τις λέξεις ναώ = ρέω και άκρος = Ύψηλότατος . Η ετοιμολογία αυτή θεωρείται σωστή , συνδυασμένη μάλιστα με τον τύπο «Νώναπης » του Ησύχιου , ο οποίος πιθανώς σημαίνει « ροή ύδατος » . Για την θέση της αρχαίας πόλεως δεν υπάρχουν ακριβείς πληροφορίες. Ο Pausanίας όμως μας λέει ότι κοντά στην πόλη (που τότε ήταν ερειπωμένη) είδε κρημνό ψηλό που τέτοιο δεν είχε ξαναδεί. Και

αυτός ο κρημνός είναι , όπως ο ίδιος λέει , το Ύδωρ της Στυγός. Άρα η πόλη τοποθετείται κοντά στις βάσεις του Χελμού.

Η δεύτερη και νεότερη ονομασία της περιοχής είναι Κλουκίνες ή Κλουκινοχώρια και είναι Φραγκικής προελεύσεως. Μετά την τέταρτη Σταυροφορία (1204) , που κυριάρχησαν οι Φράγκοι στην Πελοπόννησο , ως αρχιεπίσκοπος της Πάτρας τοποθετήθηκε ο Λατίνος Αντέλμος από τη Βουργουνδία και κατά άλλους από τη Σαβοΐα. Αργότερα εκχωρήθηκε στον αρχιεπίσκοπο Αντέλμο και η κοσμική Βαρονία της Πάτρας. Και επειδή αυτός είχε διατελέσει αδελφός της μονής Κλυνη « CLUNY » κοντά στο Παρίσι , ονομάστηκε Αντέλμος ο Κλουκιανός. Έτσι τα χωριά στη Νωνάκριδας που ήταν φέουδó του πήραν από αυτόν το όνομα Κλουκίνες ή Κλουκινοχώρια.

Κλείνοντας επισημαίνουμε ότι κάθε χωριό του δήμου έχει την ιδιομορφία του και μια ταυτότητα που το κάνει ξεχωριστό από τα άλλα. Η δόμηση , η αρχιτεκτονική των σπιτιών , τα γραφικά δρομάκια , τα παράξενα κτίσματα , οι εκκλησίες , οι βρύσες και η όλη διακόσμηση κάθε χωριού προδίδουν ένα ξεχωριστό τρόπο δημιουργίας τους.

ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ - ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Το αθάνατο νερό που νικάει τον θάνατο , συμβολίζει το μεγάλο και απραγματοποίητο όνειρο των ανθρώπων όλων των εποχών και όλου του κόσμου.

Η μυθολογία έχει πολλά να μας πει γι' αυτό οι ήρωες των παραμυθιών όλης της γης ταξιδεύουν χρόνια ολόκληρα και συναντούν ανυπέρβλητα εμπόδια έως ότου βρουν το θαυματουργό νερό. Λέγεται ότι το αθάνατο νερό γκρεμίζεται από ψηλά , από τον βράχο του Χελμού και ό,τι μετατρέπεται σε αχνό που δεν είναι δυνατό να πιαστεί από άνθρωπο. Αν κανείς επιχειρήσει να το πιάσει σε κάποιο δοχείο τότε το δοχείο τρυπάει και το νερό βυθίζεται και εξαφανίζεται μέσα στη γη. Μόνο σε νύχι αλόγου μπορεί κανείς να συγκρατήσει τον αχνό αυτό.

Η Αρχαία Ελληνική μυθολογία μας λέει ό,τι όποιος αποκτήσει το αθάνατο νερό , αφού ξεπεράσει τα τόσα εμπόδια , αυτός δεν έχει πια στο μέλλον να φοβάται τον θάνατο.

Στα « Ύδατα της Στυγός » όπως αναφέρει η παράδοση όρισε ο πατέρας θεών και ανθρώπων , ο Μεγάλος Δίας , εκεί να δίνουν τον φοβερότερο όρκο τους οι θεοί . Ήθελε ο Ζευς να τιμήσει την αποτρόπαιη Στύγα που όλοι την έτρεμαν. Αυτή ήταν η πρώτη που έτρεξε όταν η φωνή του βροντόφωνου Θεού κάλεσε όλους του αδελφούς του να συμμαχήσουν μαζί του για να αντιμετωπίσει το πλήθος Τιτάνων που ήθελαν να τον εκθρονίσουν . Εκεί που ο Δίας έριξε τους Τιτάνες , τους Γίγαντες , τον Τυφώνα και όσους άλλους εναντιώθηκαν στο θέλημά του , είναι τα Τάρταρα. Σε αυτόν τον τόπο μένει και η Στύγα, η πιο στυγερή και φοβερή από όλους τους αθάνατους , η μεγαλύτερη κόρη του Ωκεανού. Αυτή μένει χωριστά στα λαμπρά της δωμάτια , που είναι χτισμένα με μακριές πέτρες και ένα γύρο από πάνω στηριγμένα στον ουρανό με κολόνες αργυρές. Εκεί λοιπόν στα Τάρταρα ο Δίας πολέμησε εννιά ολόκληρα χρόνια και γκρέμισε τους Τιτάνες που ήταν παλαιότεροι θεοί και δεν τον καταδέχονταν για αρχηγό τους.

Αναγνωρισμένος ύστερα ο Δίας ως αρχηγός μοιράστηκε τις εξουσίες του κόσμου με όσους θεούς στάθηκαν στο πλευρό του και τον βοήθησαν. Έτσι αντάμειψε και τη Στύγα για τον ζήλο της , λέγοντάς της ό,τι όλοι οι όρκοι των θεών που θα δίνονταν στο όνομά της θα πρέπει να είναι απαραβίαστοι. Όταν , λοιπόν , αμφισβητούσαν την ειλικρίνεια κάποιου θεού, αμέσως, έφεραν στον Ολυμπο , σε μια χρυσή κανάτα το « Ύδωρ της Στυγός ». αλίμονο όμως στον θεό που θα ορκιζόταν ψέματα πάνω σε αυτό το νερό . Η τιμωρία ήταν μεγάλη και μακρόχρονη...

Τα Ύδατα της Στυγός γνωρίζει και ο Όμηρος ο οποίος αναφέρει ό,τι η Ήρα ορκίστηκε σε αυτά καθώς και ό,τι η Θέτιδα έλουσε με το ίδιο νερό τον υιό της Αχιλλέα για να γίνει αθάνατος. Πραγματικά ο γενναίος και όμορφος πολεμιστής έγινε σχεδόν άτρωτος με μοναδικό αδύνατο σημείο την φτέρνα από όπου η μάνα του τον κράτησε για να

τον βουτήξει στο αθάνατο νερό. Εξού και η « Αχιλλείος πτέρνα » που θέλουμε να τονίσουμε το αδύνατο σημείο κάποιου .

Κατά διαφορετική παράδοση το νερό αυτό καλείται και «Μαυρονέρι». Γύρω στο Μαυρονέρι βγαίνουν Νεράιδες και όποιος πιει από αυτό μια συγκεκριμένη μέρα τον χρόνο , γίνεται Αθάνατος . Κανείς όμως δεν ήξερε ποια είναι αυτή η μέρα ...

Όλα όσα προείπαμε έχουν καταλάβει σημαντική θέση μέσα στην ιστορία του Δήμου Νωνάκριδος ,στον οποίο ανήκει και η Ζαρούχλα, και η αξία τους είναι μεγάλη . Γι αυτό οι κάτοικοι και όλοι όσοι ενδιαφέρονται να τα γνωρίσουν , οφείλουν να τα διαφυλάξουν και να τα σεβαστούν χωρίς να τα αλλοιώσουν.

β) ΙΣΤΟΡΙΑ: «ΠΟΡΤΕΣ ΑΓΡΙΔΙΟΥ» -«ΜΑΧΗ ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΑΚΙ»

Τα Κλουκινοχώρια άκμαζαν επί τουρκοκρατίας και ήσαν πυκνοκατοικημένα . Αυτό συνέβαινε γιατί οι καταφεύγοντες σε ορεινές περιοχές είχαν ασφάλεια και δεν υφίσταντο έτσι τις παντός είδους καταπιέσεις από το δυνάστη. Η περιοχή παρουσιάζει εξαιρετικό ιστορικό ενδιαφέρον και ανέδειξε πολλούς επώνυμους και ανώνυμους οπλαρχηγούς και πολεμιστές στον απελευθερωτικό αγώνα του 1821.

Κορυφαίο ιστορικό γεγονός στην περιοχή είναι το ακόλουθο :

Στις **14 Μαρτίου 1821** ο Νικόλαος Χριστοδούλου ή Σολιώτης, καταγόμενος από το Σόλο Νωνάκριδος στη θέση «**Πόρτες Αγριδίου**» έστησε ενέδρα με εννέα άνδρες και φόνευσε τρεις επίσημους Τούρκους ταχυδρόμους (φοροεισπράκτορες) με την ένοπλη συνοδεία τους.

Ακολούθησαν και άλλες επιθέσεις του Σολιώτη οι οποίες έδωσαν το έναυσμα για Εθνική εξέγερση ενάντια στον τούρκο δυνάστη. Έτσι οι Πόρτες Αγριδίου άνοιξαν τις πόρτες της Λευτεριάς.

Άλλο σπουδαίο ιστορικό γεγονός στην περιοχή είναι η Μάχη στο Καστράκι Χελμού, στις 5 Μαΐου του 1926. Στα ριζώματα του Χελμού , στις πηγές του Κράθη οι Καπεταναίοι Νικόλαος Σολιώτης και Γκολφίνος Πετμεζάς πολέμησαν τον Ιμπραήμ στην καταστρεπτική του πορεία μετά την πτώση του Μεσολογγίου.

Η μάχη αυτή έφθειρε τον εχθρό και έδωσε χρόνο στα γυναικόπαιδα να διαφύγουν από τις ορδές του Ιμπραήμ. Όσοι δεν κατάφεραν να διαφύγουν , προτίμησαν τον θάνατο και κατακρημνίσθηκαν στις πλαγιές του Χελμού.

Αναμνηστική στήλη τοποθετήθηκε στη θέση Καστράκι της οποίας τα αποκαλυπτήρια έγιναν στις 27/6/1971. Όπως και στη θέση «Πόρτες Αγριδίου» τοποθετήθηκε αναμνηστική πλάκα ύστερα από επίσημη τελετή το 1960. Ο σύνδεσμος «Χελμός» (εκδίδει και τοπική εφημερίδα) έστησε την προτομή του Νικόλαου Σολιώτη στην είσοδο του χωριού Αγρίδι , μεγάλο ιστορικό μνημείο.

Η συμβολή της περιοχής στον ιερό αγώνα του 1821 ήταν αξιόλογη και ο λαϊκός ενθουσιασμός έγινε ασυγκράτητος, με

αποτέλεσμα να παρασύρει και αυτούς ακόμα τους διστακτικούς Προκρίτους. Αξιόλογη ήταν η δράση του Σωτήριου Χαραλάμπη από τη Ζαρούχλα και του Σωτήριου Θεοχαρόπουλου , τόσο στο πεδίο των μαχών όσο και στο πολιτικό πεδίο. Εκτός από την οικογένεια του Σολιώτη, άλλες οικογένειες που πρόσφεραν στον αγώνα ήταν οι Οικονομαίοι από τη Ζαρούχλα, οι Παμπουκαίοι από τα Χαλκιάνικα κ.α.. Πολλοί επίσης ήταν οι κληρικοί που συμμετείχαν στον αγώνα, κυρίως από τα Χαλκιάνικα (παπαδοχώρι).

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

1) ΓΕΝΙΚΑ - ΜΑΣΤΟΡΟΙ ΚΑΛΑΒΡΥΤΙΝΟΙ

Η παραδοσιακή αρχιτεκτονική γενικότερα του Νομού Αχαΐας φαίνεται να είναι μια χαμένη υπόθεση. Δεν υπάρχουν γνωστοί παραδοσιακοί οικισμοί διατηρημένοι και τουριστικά αξιοποιημένοι. Η γρήγορη ανάπτυξη του Νομού σάρωσε στη δίνη της ό,τι παραδοσιακό άφησαν πάνω στη γη η λαϊκή σοφία και ο λαϊκός μάστορας - μηχανικός τους τελευταίους δύο-τρεις αιώνες.

Όμως το τοπίο έχει και τις αθέατες πλευρές του. Μερικά πράγματα επέζησαν, σε πείσμα της «προόδου» και παρά τη σκληρή εγκατάλειψη των ανθρώπων.

Οι ορεινοί οικισμοί της Νωνάκριδας παρουσιάζουν πραγματικό αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον. Αυτό είναι επόμενο αφού η περιοχή είναι γνωστή για τους μαστόρους της. Τα κλουκινοχώρια είναι και μαστοροχώρια και οι παλαιότεροι κάτοικοι είναι γνωστοί ως «Καλαβρυτινοί μαστόροι, μαρμαροχτιστάδες». Ο όρος αυτός, πρέπει να διευκρινιστεί ό,τι δεν χαρακτηρίζει τους μαστόρους της ιστορικής κωμόπολης, αλλά τους χτίστες που κατάγονταν από τις Κλουκίνες. Ακριβώς επειδή τα χωριά αυτά είναι ορεινά και άγονα οι κάτοικοί τους για να συμπληρώσουν το πενιχρό εισόδημά τους από τη γεωργία και την κτηνοτροφία, ασκούσαν και το επάγγελμα του χτίστη.

Από τότε οι Νωνάκριδες άρχισαν να ασκούν το επάγγελμα αυτό δεν είναι εξακριβωμένο, ούτε είναι γνωστό εάν έμαθαν την τέχνη τους από ξένους χτίστες ή είναι αυτοδίδακτοι.

Μαστόρους έχουμε από όλα τα χωριά της Νωνάκριδας αλλά το πιο σημαντικό μαστοροχώρι των Κλουκινών είναι η Αγία Βαρβάρα. Οι γνωστοί όπως τους αποκαλούν «Βαρβαρίτες» είναι οι μόνοι από τους Κλουκινοχωρίτες που διατηρούν ακόμα κάτι από την παλιά τους οικοδομική παράδοση. Είναι επίσης οι μόνοι που «τσιτακίζουν» και χρησιμοποιούν συνθηματικό γλωσσάριο. Τα κτίσματά τους είναι σημαντικά και είχαν αναπτύξει οικοδομική δραστηριότητα σε παμπελοποννησιακή κλίμακα. Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγει κανείς αν λάβει υπ' όψιν του μερικά δημοτικά τραγούδια στα οποία γίνεται ρητή αναφορά στους Καλαβρυτινούς μαστόρους. Ο όρος «μαρμαροχτιστάδες» υποδηλώνει την ποιοτική διαφοροποίηση των Καλαβρυτινών από τους άλλους χτίστες.

Τα περισσότερα από τα χωριά της Νωνάκριδας αποτελούν σήμερα αγροτικούς οικισμούς με μικρότερο ή μεγαλύτερο ενδιαφέρον για την παραδοσιακή αρχιτεκτονική τους. Έχουν κοινά βασικά χαρακτηριστικά αλλά το κάθε ένα έχει τη δική του διάρθρωση ανάλογα με την τοποθεσία που είναι χτισμένα, τη μορφολογία του εδάφους και ανάλογα με την εποχή που επέλεξαν οι πρώτοι οικιστές το χωριό. Συνήθως στο ψηλότερο σημείο χτίζεται η εκκλησία σε κλίμακα μεγαλύτερη και εντυπωσιακότερη συγκριτικά με τα άλλα κτίρια. Την εκκλησία τη συναντάμε και σε κάποιο πλάτωμα όπου,

μαζί με τη βρύση και την πλατεία συγκεντρώνει την κοινωνία του χωριού

Οι δρόμοι και οι διαβάσεις άλλοτε με ελαφριά κλίση και άλλοτε κλιμακωτοί με μεγάλα πλατύσκαλα, δημιουργούνται ανάλογα με τη μορφολογία του εδάφους και με το αν ο οικισμός είναι πυκνοδομημένος ή αραιοχτισμένος με ελευθερία και κυρίως με ποικιλία, φιδοδρομώντας ανάμεσα στα σπίτια, τις μάντρες και τους κήπους. Οι πολυάριθμοι οικισμοί διαμορφώνονται σε γειτονιές (μαχαλάδες) με το δικό του όνομα ο καθένας, την εκκλησία του και τη βρύση του.

2) ΒΡΥΣΕΣ

Οι βρύσες, σκαλωτές ή απλές, είναι ένα ακόμα χαρακτηριστικό στοιχείο των χωριών της περιοχής που προδίδουν κάτι το ξεχωριστό και υποδηλώνουν την αξία της φιλοξενίας. Τις συναντάμε σε όλα τα χωριά της περιοχής.

Ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει στη «βρύση της Γκόλφως», που βρίσκεται κοντά στο χωριό Σόλο, προς το Καστράκι. Πρόκειται για τοπίο συνδεδεμένο με τη ζωή και τις παραδόσεις του τόπου και τις πατρίδας μας γενικότερα. Το πανέμορφο αυτό μέρος επισκέπτονται πολλοί για να θαυμάσουν και να μάθουν την ιστορία του. Πρόσφατα έγινε και η ανακαίνιση της όμορφης βρύσης, από τον σύνδεσμο «Χελμός», όπου πλακοστρώθηκε και τοποθετήθηκαν εντοιχισμένη πλάκα και καθίσματα από πωρόλιθο.

Σύμφωνα με την παράδοση υπάρχουν εξιστορήσεις και άσματα ντόπιων που αναφέρονται στο γνωστό ειδύλλιο «Γκόλφως και Τάσου». Πρόκειται για μια δραματική ιστορία αγάπης που διαδραματίζεται με φόντο το Χελμό και την κοιλάδα της Νωνάκριδας, με κύρια σκηνή τη βρύση της Γκόλφως. Πρωταγωνιστές είναι δύο νέοι της εποχής που για την αγάπη τους έρχονται σε σύγκρουση με τις αντιλήψεις του τόπου και της εποχής. Φτάνουν έτσι στο έσχατο σημείο και προτιμούν τον θάνατο. «Ο κόσμος τους εχώρισε, μα σμίξανε στο μνήμα» λέει χαρακτηριστικά ο

τελευταίος στίχος του δράματος, το οποίο ανιστορείται στο γνωστό θεατρικό έργο «Γκόλφω» του Σπύρου Περεισιάδη. Δεν μπορούμε όμως με ασφάλεια να πούμε εάν η ιστορία αυτή απέρρευσε από το

θεατρικό έργο ή εάν ο Περεισιάδης εκμεταλλεύτηκε λογοτεχνικά και δραματοποίησε το περιεχόμενό της. Η πρώτη εκδοχή έχει περισσότερες πιθανότητες να είναι η αληθινή. Πολλοί όμως είναι οι ντόπιοι που λένε ότι τα πρόσωπα στο έργο του Περεισιάδη ήταν υπαρκτά.

Το σίγουρο είναι ό,τι η υπόθεση της Γκόλφως του Περεισιάδη, που διαδραματίζεται στην περιοχή του Χελμού, πείρε πανελλαδικές διαστάσεις, συγκίνησε και ενθουσίασε πολλούς και κατέστησε τον συγγραφέα πασίγνωστο και προσφιλή στον Ελληνικό λαό.

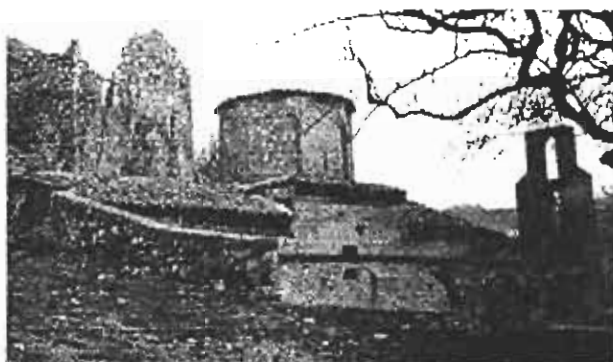
♦ Λίγα λόγια για τον θεατρικό Συγγραφέα, Σπύρο Περεισιάδη:

Ήταν υιός του δικολάβου Σωτήριου Περεισιάδη και της Ακρατινής Δημητρούλας Κανελλοπούλου, γεννήθηκε στο Μεσορρούγι το 1864. Τα πρώτα γράμματα διδάχθηκε στη γενέτειρά του και συνέχισε τις σπουδές του στο Ελληνικό Σχολείο Ακράτας και το Γυμνάσιο Καλαβρύτων. Μικρός έχασε το ένα του μάτι και σε μεγαλύτερη ηλικία τυφλώθηκε οριστικά από δεύτερο ατύχημα στο άλλο του μάτι. Έργα του εκτός από την «Γκόλφω», η «Σκλάβα», η «Εσμέ», ο «Προεστός του χωριού» κ.α., αναφέρονται στις παραδόσεις της επαρχίας Καλαβρύτων και στην εθνεγερσία της Αγίας Λαύρας. Είναι όμως πατριωτικά και συγκινητικά, γραμμένα σε γλώσσα λαϊκή και απλή. Γνώρισαν επιτυχία σε θέατρα όλης της χώρας και του εξωτερικού όπου υπήρχε το ελληνικό στοιχείο.

3) ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ

Η ανέγερση πολλών ναών στην περιοχή, κατά τους χρόνους της δουλείας, μαρτυρεί το φιλόθρησκο των κατοίκων. Τα χριστιανικά αυτά μνημεία έχουν ιδιαίτερη ιστορική και θρησκευτική σημασία, γι' αυτό αξίζει να αναφερθούμε λίγο σε αυτά. Σημαντικότερα είναι τα ακόλουθα:

1. Αγία Τριάδα Ζαρούχλας. Είναι μονόκλιτη και μονόκογχη βασιλική με τρούλο και φέρει σημαντική Αγιογράφιση. Δεν γνωρίζουμε πότε ακριβώς χτίστηκε αλλά χρονολογείται περίπου στις αρχές του ΙΗ΄ αιώνα (σύμφωνα με την αρχιτεκτονική της). Βρίσκεται σε θέση κατάφυτη στα βορειοδυτικά της Ζαρούχλας.

2. Κοίμηση της Θεοτόκου (Παναγία) Ζαρούχλας. Είναι μονόκλιτη βασιλική με μικρές διαστάσεις και τοιχογραφίες της διασώζονται στο ανατολικό ήμισυ του ναού. Βρίσκεται στην είσοδο του χωριού (στα δεξιά).
3. Άγιος Δημήτριος Ζαρούχλας. Μονόκλιτη βασιλική με τρούλο. Χρονολογείται τον ΙΖ΄- ΙΗ΄ αιώνα και δεν φέρει φωτογραφίες. Βρίσκεται κοντά στην Αγία Τριάδα.
4. Άγιος Γεώργιος Σόλου . Από τις πιο σημαντικές εκκλησίες της περιοχής , λόγω της ιστορίας της . Είναι νεότερο μνημείο (αρχές ΙΘ΄ αι.) αλλά παρουσιάζει ενδιαφέρον. Είναι τρίκογχη Βασιλική με τρούλο και ιδρυτής της ήταν ο ηρωικός οπλαρχηγός Νικόλαος Χριστοδούλου ή Σολιώτης . Μέσα στο ναό σώζεται θαυμάσιο ξυλόγλυπτο τέμπλο και εντοιχισμένες πλάκες με Ανεμολόγιο και Μηνολόγιο. Υπάρχουν επίσης ιστορικές εικόνες από το 1815, κάποιες από τις οποίες βεβηλώθηκαν από τους Τούρκους. Στο ναό διατηρείται και μικρά μουσείο.
5. Άγιος Αθανάσιος Βουνακίου. Είναι μονόκλιτη βασιλική και χρονολογείται στα τέλη του ΙΖ΄ ή αρχές του ΙΗ΄ αιώνα. Οι σωζόμενες τοιχογραφίες του ναού διατηρούνται σε μέτρια κατάσταση.
6. Μονή Καταθέσεων ή Καταφυγίων ή Καταφυγιώτισσα. Είναι γυναικεία μονή , χτισμένη στην πλαγιά του βραχώδους βουνού που υψώνεται ανατολικά από το χωριό Χαλκιάνικα σε υψόμετρο 1.300 μέτρα. Αποτελείται από ένα μεγάλο σπίτι, το οποίο χρησιμεύει για κατοικία των μοναχών. Το καθολικό είναι χτισμένο

λίγο ψηλότερα από αυτό (φωτογραφία στο παράρτημα). Τιμάται στο όνομα της Καταθέσεως της Τίμιας Ζώνης της Θεοτόκου και από εκεί έχει πάρει και το όνομα «Καταθέσια». Η άλλη ονομασία δόθηκε από τα πολλά σπήλαια που βρίσκονται μέσα στο βράχο, στα οποία κατέφευγαν οι γύρω κάτοικοι σε περίπτωση εχθρικών επιδρομών. Πιθανόν όμως να ονομάστηκε έτσι και από το επώνυμο της Παναγίας, «Καταφυγή».

Η μονή χτίστηκε το 1638 σύμφωνα με κτιτορική επιγραφή του καθολικού. Στο καθολικό ο επισκέπτης φθάνει, αφού ανέβει 59 σκαλιά. Στη μονή υπάρχει βράχος με σπηλιές αρκετά ψηλά όπου παλιάμόναζαν μοναχοί και ανέβαιναν σε αυτές με κλίμακα. Κάθε χρόνο από 1 έως 8 Σεπτεμβρίου γινόταν μεγάλο πανηγύρι, με ευκαιρία της εορτής του ναού της Μονής των Καταφυγίων, σε μια ειδικά διαμορφωμένη τοποθεσία, την «Πανηγυρίστρα». Αυτή βρίσκεται στο κέντρο της κοιλάδας Νωνάκριδας. Σήμερα η μονή γιορτάζει στις 23 Αυγούστου. Το 1963 η μονή προσαρτίστηκε στην μονή Αγίας Τριάδας - Ακράτας. Και οι δύο μονές έδρασαν για το γένος και την εκκλησία γιατί υπήρξαν ηθικά στηρίγματα του λαού και του έθνους.

Σύμφωνα με την ιστορία ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης περνώντας από τα Χαλκιάνικα της Νωνάκριδας, γνώρισε την ωραία καλόγρια της μονής Μαριγώ Βελισσαροπούλου, συνδέθηκε μαζί της και έζησε με αυτή το υπόλοιπο της ζωής του. Από το δεσμό αυτό γεννήθηκε ο δεύτερος Πάνος, που αναδείχθηκε μεγάλη στρατιωτική φυσιογνωμία. Ο πρώτος Πάνος είχε φονευθεί στον εμφύλιο πόλεμο του 1824.

Τα παραπάνω επιβεβαιώνονται στην διαθήκη του ήρωα Κολοκοτρώνη, στην οποία αναγνωρίζει ως υιόν του το τέκνο της Μαργαρίτας Βελισσαροπούλου και του αφήνει κάποιο μερίδιο από την περιουσία του. Η διαθήκη συντάχθηκε το 1841 στο κτήμα του Κολοκοτρώνη έξω από το Ναύπλιο από τον συμβολαιογράφο Ναυπλίου Χαράλαμπο Παπαδόπουλο.

7. Κοίμηση της Θεοτόκου Χαλκιανίκων. Μονόκλιτος βασιλική χωρίς τρούλο. Έχει ξύλινο τέμπλο και φέρει τοιχογραφίες. Διακοσμείται με εικόνες νεώτερης τέχνης.
8. Άγιος Ιωάννης Χαλκιανίκων. Μονόκλιτος βασιλική. Φέρει τοιχογραφίες και το τέμπλο είναι ξύλινο με εικόνες φορητές του ΙΘ΄ αιώνα. Χτισμένη πιθανώς πριν τον ΙΗ΄ αιώνα.
9. Άγιος Αθανάσιος Χαλκιανίκων. Μονόκλιτος βασιλική του ΙΗ΄ αιώνα. Έχει χτισμένο τέμπλο και τοιχογραφίες.
10. Άγιος Νικόλαος Αγριδίου. Βρίσκεται στο βορειοδυτικό άκρο του χωριού και χρονολογείται στον ΙΓ΄ αιώνα (από τους παλαιότερους ναούς)

11. Άγιος Ιωάννης Περιστεράς. Είναι του ΙΘ' αιώνα και φέρει μερικές τοιχογραφίες. Βρίσκεται βορειοδυτικά του χωριού Περιστερά.

4). ΠΥΡΓΟΙ ΚΑΙ ΠΥΡΓΟΣΠΙΤΑ

Πέρα από το παραδοσιακό σπίτι, που είναι το ανωκάρτωγο, αποκλειστικά χτισμένο με πέτρα, με χαμηλωμένο κατώι και υπερυψωμένο όροφο, το ανώι, ξεχωριστό είδος της λαϊκής αρχιτεκτονικής αποτελούν τα πυργόσπιτα και οι πύργοι. Αυτά ανήκουν κυρίως σε προύχοντες και αγωνιστές, και είναι χτισμένα με διάχυτη την αμυντική και γενικά την οχυρωματική φροντίδα. Στα χωριά της ορεινής Αχαΐας ορισμένοι από τους πύργους αυτούς σώζονται μέχρι σήμερα. Χαρακτηριστικό τους είναι οι πέτρινες «ζεματίστρες» που συναντάμε πάνω από την κύρια είσοδο για την εκτόξευση του καυτού νερού καθώς και οι πολεμικοί προμαχώνες που βρίσκονται σε ορισμένες γωνιές του σπιτιού. Τέτοιος πύργος με

δύο προμαχώνες βρίσκεται στο χωριό Σόλο, κάτω από την εκκλησία του Αγίου Γεωργίου και είναι γνωστός σαν πύργος του Σολιώτη. Στην Αγία Βαρβάρα επίσης υπάρχουν δύο πύργοι, του Θεοχαρόπουλου και του Αργυριάδη. Ο πρώτος ιστορικό μνημείο (1821), έχει κατέβει κατά ένα όροφο έτσι που μόνο ίχνη της οχύρωσής του φαίνονται. Ο δεύτερος, συντηρημένος, με ελάχιστες προσθήκες, βρίσκεται σε καλή κατάσταση.

Στη Ζαρούχλα, όπου είναι και το κεφαλοχώρι της περιοχής, υπήρχαν δεκατέσσερις πύργοι εκ των οποίων σε καλή κατάσταση σώζονται ο πύργος του Φωτήλα, όπως λανθασμένα αποκαλείται, του Χαραλάμπη κατεβασμένος κατά ένα όροφο και

διασκευασμένος σε αστικό σπίτι και του Παπαδημητρόπουλου σε ερείπια από την εποχή του εμφυλίου (φωτ.). Ο πύργος αυτός που βρίσκεται πίσω από την εκκλησία Αγία Τριάδα, σε τοπίο κατάφυτο, λέγεται από τους ντόπιους ότι ήταν και αυτός του Σωτήριου Χαραλάμπη, άρχοντα και μεγάλου πατριώτη που έδρασε στην επανάσταση. Ο πύργος του Φωτήλα που βρίσκεται σε οχυρή θέση,

τριώροφος και επιβλητικός , δεσπόζει στο χωριό. Σε αυτόν θα αναφερθούμε εκτενέστερα στην επόμενη ενότητα.

ΖΑΡΟΥΧΛΑ

Ο πύργος της Ζαρούχλας

Η Ζαρούχλα, το κεφαλοχώρι της Νωνάκριδος, βρίσκεται σε υψόμετρο 1050 μ. σε θέση ρομαντική (με 7 οικογένειες ως μόνιμους κάτοικους το χειμώνα, ενώ το καλοκαίρι αυξάνονται στους 250 περίπου κλη) Χτισμένη στις πλαγιές και στο βάθος μιας ρεματιάς είναι πολύυδρη και κατάφυτη από καστανιές, πλατάνια, καρυδιές και πλήθος άλλων δένδρων και φυτών. Είναι περιτριγυρισμένη από δάσος με έλατα κυρίως αλλά και πεύκα. Τα νερά της που πηγάζουν από τις γνωστές πηγές του Κρουονερίου, τρέχουν παντού και συντελούν στην οργιαστική βλάστηση καθώς και στη δημιουργία κήπων με πλούσια κηπευτικά (ιδιαίτερα καλλιέργειες φασολιών).

Το χωριό παλιά, περιοριζόταν στην δυτική πλευρά της ρεματιάς και αργότερα επεκτάθηκε και προς την άλλη. Στη δυτική πλευρά συναντάμε και τα πιο παλιά κτίσματα, γραφικά σπίτια και παλιές εκκλησίες καθώς και μερικά καστρόσπιτα . Στην πλευρά αυτή βρίσκεται και μεταβυζαντινή εκκλησία της Αγίας Τριάδας με το θεόρατο δένδρο στον περίβολό της, ενώ πίσω της υψώνεται μισογκρεμισμένος και εγκαταλελειμμένος, ο πύργος του προκρίτου Σωτήριου Χαραλάμπη, που σήμερα ανήκει στον κ. Παπαδημητρόπουλο . Στο χωριό διατηρούνται έξι παλιές εκκλησίες και παραδοσιακά σπίτια που τα περισσότερα έχουν κτιστεί κατά την χρονική περίοδο 1890-1960. Παλιά το χωριό είχε υδρόμυλο, νεροτριβή και δύο νεροπρίονα, τα οποία όμως δεν σώζονται σήμερα. Λειτουργούσε επίσης και λατομείο γύψου , που υπάρχει άφθονος στην περιοχή. Στη Ζαρούχλα είχαν χτιστεί 14 πύργοι , σήμερα όμως σώζονται μόνο οι τρεις από αυτούς.

Το πιο εντυπωσιακό μεσαιωνικό κτίσμα της Ζαρούχλας, είναι ο πύργος που αποτελούσε κάποτε την οχυρωμένη κατοικία της οικογένειας Ντεμίρη (Ντεμιρέτκος). Δυστυχώς δεν γνωρίζουμε πότε ακριβώς χτίστηκε, σύμφωνα όμως με μαρτυρίες ντόπιων, πριν το 1821 ήρθε στη Ζαρούχλα ο Ιωάννης Ντεμίρης από το Μυστρά. Αυτός ήταν ο πρώτος ιδιοκτήτης του πύργου που αποτελεί σήμερα στολίδι του χωριού.

Άγνωστο είναι επίσης από ποιους μαστόρους χτίστηκε το πανέμορφο αυτό μνημείο που ξεχωρίζει από τα άλλα πυργόσπιτα της περιοχής και παρουσιάζει χαρακτηριστικά των πύργων της Μάνης.

Αργότερα ο πύργος αγοράστηκε από το δικηγόρο Πατρών Βασίλειο Φωτήλα (πριν περίπου 60 χρόνια). Έτσι επικράτησε να αποκαλείται, λανθασμένα όμως, πύργος του Φωτήλα (Φωτηλείκος). Πρέπει να διευκρινίσουμε ότι ουδεμία σχέση υπάρχει με τον πρόκριτο Ασημάκη Φωτήλα που έδρασε στην επανάσταση. Το 1969 ο πύργος πουλήθηκε από τους κληρονόμους του δικηγόρου Φωτήλα στην Βασιλική Παπαδοπούλου, σύζυγο Δημητρίου Καραφωτιά και κάτοικου Ζαρούχλας. Ενώ το 1979 αγοράστηκε και πέρασε στην κατοχή του σημερινού ιδιοκτήτη πολιτικού μηχανικού, Κωνσταντίνου Αγγελή. Ανακαινίστηκε με μεγάλο σεβασμό από τον κ. Αγγελή και λειτουργεί σήμερα ως μικρή, αλλά οργανωμένη

ξενοδοχειακή μονάδα.

Ο πύργος είναι τριόροφος και αποτελείται από καθιστικό και τραπεζαρία στο ισόγειο (παλαιότερα χρησιμοποιείτο ως κατοικία ζώων και αποθήκη ζωοτροφών), ενώ στο κάθε όροφο υπάρχουν από δύο υπνοδωμάτια. Το κάθε δωμάτιο έχει το δικό του σύγχρονο μπάνιο και για τις κρύες χειμωνιάτικες μέρες ο πύργος είναι εξοπλισμένος με κεντρική θέρμανση και δύο παραδοσιακά τζάκια, τα οποία προϋπήρχαν. Όλο το κτίσμα είναι διακοσμημένο προσεκτικά, τηρώντας τις παραδοσιακές αρχές και παραδόσεις ενώ στο σύνολό του κυριαρχούν οι ξυλοκατασκευές και τα πλακόστρωτα. Η εξωτερική όψη του πύργου έχει παραμείνει αναλλοίωτη ενώ αξιοθαύμαστη είναι η προσπάθεια αναστήλωσης της εξωτερικής σκάλας. Συγκεκριμένα η εξωτερική πέτρινη σκάλα είχε γκρεμιστεί και θαφτεί κάτω από το έδαφος. Βρέθηκε όμως από τον σημερινό της ιδιοκτήτη και ύστερα από μελέτη ξανακτίστηκε όμοια με την πρωταρχική.

Στους τοίχους χάσκουν ακόμα οι πολεμίστρες και πάνω από την πόρτα, που παλιά συνδεόταν με ξύλινη γέφυρα υπάρχει η «θερμίστρα ή ζεματίστρα» από όπου έριχναν καυτό λάδι ή ζεματιστό νερό σε αυτούς που πήγαιναν να εισέλθουν στο εσωτερικό του πύργου με κακές προθέσεις.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

1) ΕΚΜΕΤΑΛΕΥΣΗ ΠΗΓΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Η εκμετάλλευση των πηγών ενέργειας θα συμβάλλει στην ανάπτυξη του δήμου Νωνάκριδας και της ευρύτερης περιοχής, γι' αυτό θα πρέπει να εξετάσουμε τις πηγές αυτές οι οποίες είναι το νερό (εμφιάλωση, παραγωγή ηλεκτρικού ρεύματος) και το δάσος της Ζαρούχλας (Υλοτομία).

α) Εμφιάλωση Νερού.

Τα τελευταία χρόνια συζητείται από τους αρμόδιους η εκμετάλλευση του νερού που πηγάζει από τις πηγές του Κρυονερίου (5χλμ. μετά τη Ζαρούχλα). Έχει εξεταστεί η ποιότητα του νερού και έχει κριθεί κατάλληλο για εμφιάλωση. Την κατασκευή κοινοτικής επιχείρησης για την εμφιάλωση του νερού στην τέως κοινότητα Ζαρούχλας συζητά το Διοικητικό Συμβούλιο του νέου δήμου Νωνάκριδος, όπου είναι ένα από τα κύρια μελήματα του.

Η κατασκευή αυτής της επιχείρησης θα είναι ζωτική για την περιοχή, αφού θα δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας και έτσι θα υπάρξει ένας πόλος έλξης για να μείνουν οι ντόπιοι νέοι στην περιοχή τους, αφού ένα από τα προβλήματα που αντιμετωπίζει τα τελευταία χρόνια είναι ο κίνδυνος της ερήμωσης από τη συνεχή μείωση του πληθυσμού. Επιπλέον το έργο θα δώσει σημαντική οικονομική τόνωση στο δήμο Νωνάκριδος.

β) Δάσος Ζαρούχλας (υλοτομία).

Το δημόσιο δάσος Ζαρούχλας - Μεσορρουγίου είναι μια από τις ζωτικές πηγές της περιοχής. Κατά καιρούς έχουν γίνει διάφορες συζητήσεις για το πανέμορφο και πολύπλευρα εκμεταλλεύσιμο δάσος. Τελευταία με πρωτοβουλία του Συλλόγου προστασίας περιβάλλοντος της Ανατολικής Αιγιαλείας «Φίλοι του Περιβάλλοντος» και συγκεκριμένα το 1992 και το 1994 εξετάστηκαν σε συζήτηση με αρμόδιους τα απαραίτητα μέτρα προστασίας του δάσους. Σημαντικότερο αίτημα ήταν να μετατραπεί το Δασονομείο Ζαρούχλας σε Δασαρχείο, όπως ήταν στο παρελθόν, για να φυλαχτεί ένα από τα αξιόλογα δάση της χώρας μας, που καλύπτει την μεγάλη έκταση των 35.000 στρεμμάτων. Ζητήθηκε επίσης να χαρακτηριστεί προστατευόμενη περιοχή η λίμνη Τσιβλού και η γύρω ζώνη από τη Βαλιμή έως τη Ζαρούχλα, για να σωθεί από τις καταπατήσεις και την αυθαίρετη δόμηση. Τέλος ζητήθηκε να ανακηρυχθεί σε Εθνικό Δρυμό και να προστατευθεί η περιοχή από τη «Βρύση της Γκόλφως» μέχρι την κοιλάδα των Υδάτων της Στύγας .

Στο δάσος της Ζαρούχλας εφαρμόζεται για πολλά χρόνια η κοπή δασικής ξυλείας. Στο δάσος εργάζονται ως υλοτόμοι επτά κάτοικοι της Ζαρούχλας. Η εκμετάλλευση του δάσους είναι κρατική-ελεγχόμενη. Η κοπή των δέντρων δεν γίνεται ανεξέλεγκτα, αλλά επιλέγονται τα χοντρά, ενοχλητικά και σπασμένα δέντρα. Η επιλογή γίνεται από τους δασονόμους. Τα κομμένα δέντρα μεταφέρονται με ζώα και στοιβάζονται στους δρόμους από όπου με δημοπρασία αγοράζονται από τους εμπόρους. Οι έμποροι έρχονται από διάφορες περιοχές της Ελλάδας και κυρίως είναι συνεταιρισμοί από τα Τρίκαλα και αλλού. Η ξυλεία αυτή χρησιμοποιείται για την κατασκευή σκεπών, κουφωμάτων και για καύσιμη ύλη. Επίσης οι κορμοί των πεύκων χρησιμεύουν για κολώνες της ΔΕΗ και ΟΤΕ.

Βλέπουμε λοιπόν ότι υπάρχει εκμετάλλευση του δάσους, η οποία όμως μπορεί να ενισχυθεί και να οργανωθεί καλύτερα. Έχει ήδη προταθεί κατά καιρούς, από αρμόδιους φορείς και πιστεύουμε ότι αξίζει να πραγματοποιηθεί, η δημιουργία συνεταιρισμού υλοτόμων από τους κατοίκους της περιοχής. Αυτό θα αποφέρει οικονομικά οφέλη και θα κρατήσει τους νέους σε μια περιοχή η οποία φθίνει. Το νέο διοικητικό Συμβούλιο του δήμου προτείνει την κατασκευή κοινοτικής επιχείρησης εκμεταλλεύσεις και επεξεργασίας ξύλου από τα δάση Μεσορρουγίου - Ζαρούχλας.

γ) Υδροηλεκτρικός Σταθμός Τσιβλού (κοινότητα Πλατάνου).

Σπουδαία πηγή ενέργειας είναι το νερό του ποταμού Κράθη, ο οποίος διασχίζει κατά μήκος τον δήμο Νωνάκριδος. Γι' αυτό θεωρούμε σημαντικό να μιλήσουμε λίγο για την αξιόλογη ενέργεια της κοινότητας Πλατάνου (στην οποία ανήκει και η περιοχή Τσιβλού) για κατασκευή κοινοτικής επιχείρησης Υδροηλεκτρικού Σταθμού. Μπορεί το έργο αυτό να μην αφορά άμεσα τη Νωνάκριδα όμως αποτελεί άριστο παράδειγμα εκμεταλλεύσεις πηγής ενέργειας και θα συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής.

Η μελέτη για το έργο αυτό έχει εγκριθεί και ήδη έχει δρομολογηθεί η ολοκλήρωσή του. Το κόστος θα φτάσει το 1.500 δις και σύμφωνα με τη μελέτη θα επιφέρει κέρδη 200 εκατομμύρια το χρόνο, στην κοινότητα Πλατάνου από την πώληση ρεύματος στη ΔΕΗ. Στην κοινοτική αυτή επιχείρηση θα απασχολούνται δύο άτομα (νέες θέσεις εργασίας). Η λειτουργία του βασίζεται στην πτώση ύδατος του ποταμού.

Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε ότι η σωστή και υπεύθυνη εκμετάλλευση των πηγών ενέργειας, μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην οικονομική τόνωση και πρόοδο της περιοχής. Δημιουργούνται καινούργιες θέσεις εργασίας που αποτελεί κίνητρο για τους νέους της περιοχής να παραμείνουν στον τόπο τους και να συμβάλλουν στην ανάπτυξή του.

2) ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ

Στο κεφάλαιο αυτό της τουριστικής αξιοποίησης της Νωνάκριδας θα σταθούμε περισσότερο και θα ασχοληθούμε εκτενέστερα, μιας και πιστεύουμε ότι ο τουρισμός είναι η κύρια πηγή ζωής αυτής της πανέμορφης περιοχής. Ο τουρισμός ήταν αυτός που έσωσε την περιοχή από την αφάνεια μιας και οι μόνιμοι κάτοικοι μειώθηκαν ραγδαία τις τελευταίες δεκαετίες, αλλά δεν έπαψαν να επισκέπτονται εποχικά, κυρίως κατά τους ανοιξιάτικους και καλοκαιρινούς μήνες, τις ρίζες τους. Τα χωριουδάκια αυτά μετατράπηκαν από πολλούς σε κέντρα παραθερισμού και έτσι διασώθηκαν μέχρι σήμερα. Πιστεύουμε λοιπόν ότι στο εξής η σωστή και οργανωμένη τουριστική αξιοποίηση της περιοχής θα συμβάλλει σημαντικά στην ανάπτυξή της, αρκεί όλα να γίνουν με αγάπη γι' αυτόν τον παραδεισένιο τόπο, οργανωμένα και όχι σε βάρος της φύσης και της παράδοσης.

A). Παράγοντες που την ευνοούν.

1. Κλίμα

Κατά τους καλοκαιρινούς μήνες το κλίμα των Αροάνιων είναι δροσερό και ξηρό. Την εποχή αυτή παρατηρείται μεγάλη ηλιοφάνεια, έλλειψη νερών και διαύγεια της ατμόσφαιρας. Για το λόγο αυτό και τα χωριουδάκια που βρίσκονται στις πλαγιές των Αροάνιων είναι κέντρα παραθερισμού. Ευνοείται λοιπόν η διαμονή κατά το θέρος στα χωριά της Νωνάκριδας.

Ο χειμώνας από την άλλη μεριά είναι δριμύς και έχουμε πολλές χιονοπτώσεις. Αυτός ήταν και ένας από τους λόγους που έκανε δύσκολη τη διαμονή μόνιμων κατοίκων στην περιοχή, μιας και ο Δήμος Νωνάκριδος είναι ο ορεινότερος και ο ψυχρότερος της επαρχίας Καλαβρύτων. Τα τελευταία όμως χρόνια σε ολόκληρο τον Ελλαδικό χώρο παρατηρείται μια αύξηση του χειμερινού τουρισμού. Πολλοί είναι οι λάτρεις του χιονιού και του σκι, των γραφικών ορεινών οικισμών και της άγριας φύσης. Όλα αυτά η ευρύτερη ορεινή περιοχή Ζαρούχλας Αχαΐας, τα προσφέρει απλόχερα και έτσι και τους χειμερινούς μήνες η περιοχή μπορεί να αξιοποιηθεί τουριστικά.

2. Φυσικές ομορφιές και ιστορικά στοιχεία.

Σε προηγούμενα κεφάλαια αναφερθήκαμε στις φυσικές ομορφιές και τα ιστορικά στοιχεία που απλόχερα προσφέρει στον επισκέπτη η ορεινή περιοχή της Νωνάκριδας. Μοναδικά είναι τα στοιχεία φυσικής ομορφιάς που υπογραμμίζουν την άρρηκτη και συνεχή για χιλιετηρίδες σχέση μεταξύ των κατοίκων της περιοχής και του ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. Τα εντυπωσιακά Ύδατα τη Στυγός στις πλαγιές του Χελμού, πέραν των μυθολογικών αναφορών τους, αποτελούν μοναδικό φυσικό μνημείο. Η φυσική ομορφιά της περιοχής συμπληρώνεται από τη λίμνη του Τσιβλού και αποκορυφώνεται στο συμπαγές δάσος Ζαρούχλας - Μεσορρουγίου.

Στο σημείο αυτό θεωρούμε σημαντικό να κάνουμε μια πιο αναλυτική αναφορά στο όρος Χελμός ή Αροάνια και στις φυσικές ομορφιές του.

Ο Χελμός βρίσκεται στα βόρεια της Πελοποννήσου, στη μέση στις μακρινής οροσειράς που με κατεύθυνση από τα δυτικά προς τα ανατολικά τρέχει σε όλη τη βορεινή Πελοπόννησο. Οι κορφές του σχηματίζουν ένα πέταλο γύρω από την κοιλάδα του ποταμού Κράθη. Η δυτική πλευρά του πετάλου ξεκινά από την Ψηλή Κορφή (2318 μ.) και με τις κορυφές Νεραϊδοράχη (2238 μ.), Ξηρόκαμπος (1836 μ.) κ.α κορυφές, προχωρά μέχρι τα χωριά Κερνίτσα και Άνω Διακοπτό. Η ανατολική πλευρά του πετάλου ξεκινά πάλι από την Ψηλή Κορφή με το Νεραϊδάλωνο (2252 μ.), το Γαρδίκη (2182 μ.), τον Προφήτη Ηλία (1740 μ.) και άλλες μικρότερες κορφές.

Ο Χελμός είναι ένα από τα πιο εντυπωσιακά, όμορφα μαζί και άγρια, βουνά της Πελοποννήσου. Κύριο χαρακτηριστικό του είναι η κοιλάδα που σχηματίζεται ανάμεσα στο πέταλο των κορφών του. Η κοιλάδα δηλαδή του ποταμού Κράθη ή κοιλάδα των Κλουκινών.

Πρόκειται για μεγάλη αλλά στενή κοιλάδα η οποία βρίσκεται στο βορειοανατολικό μέρος του όρους και διεισδύει βαθύτατα εντός αυτού. Στο ανώτερο μέρος της κεφαλοκοιλιάδας, σε ύψος περίπου 2.100 μ., υπάρχει μικρή λίμνη, η **Μαυρολίμνη**, η οποία σχηματίζεται από την τήξη του χιονιού. Στην αριστερή πλευρά της κοιλάδας κάτω από τη Νεραϊδοράχη, παρατηρείται πτώση ύδατος σχεδόν κάθετη σε μικρή ποσότητα, από ύψος μεγαλύτερο των 200 μέτρων. Αυτά είναι τα περίφημα Στύγια Ύδατα που με τη γνωστή τους ιστορική παράδοση, αλλά και με τη μοναδική σε όλη την Ευρώπη χλωρίδα ανάμεσα σε καταρράκτες, απόκρημνους βράχους και γεωλογικές εξάρσεις, προκαλούν το θαυμασμό και το δέος στον επισκέπτη. Η ταχύτερη και πιο εύκολη πρόσβαση προς τον καταρράκτη μόνο από τα χωριά της Νωνάκριδας είναι δυνατή, γιατί από την πλευρά των Καλαβρύτων οι δυσκολίες και η απόσταση είναι κατά πολύ μεγαλύτερες. Έτσι λοιπόν είναι προτιμότερο να πάει κανείς από την Περιστερά ακολουθώντας με το αυτοκίνητο το δρόμο που ανοίχτηκε και από εκεί ανηφορίζοντας το μονοπάτι ως την τοποθεσία Ταμπούρι από όπου η ανάβαση ως τον καταρράκτη είναι δυνατή σε όλους (δύο με τρεις ώρες πεζοπορία). Μεγάλο ενδιαφέρον επίσης, παρουσιάζει η χλωρίδα της περιοχής της Στύγας που μελετήθηκε το 1851 από τον Θεόδωρο Ορφανίδη, αργότερα από τον Maire αλλά συστηματικότερα από τον Κωνσταντίνο Γουλιμή το 1947. Τελευταία στο τμήμα Οικολογίας του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου έγινε μελέτη για την χλωρίδα του Χελμού που παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον από πλευράς βιοποικιλότητας.

Κατά καιρούς έχει ζητηθεί να ανακηρυχθούν τα Ύδατα της Στυγός σε Εθνικό Δρυμό , τα αιτήματα όμως δεν έγιναν δεκτά. Το υπουργείο Χωροταξίας τελευταία συμπεριέλαβε το Χελμό και τα Ύδατα της Στύγας σε κατάλογο των υποψήφιων περιοχών για ένταξη σε δίκτυο προστατευομένων βιοτόπων, στα πλαίσια Εφαρμογής της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.

ΛΙΜΝΗ ΤΣΙΒΛΟΥ

Η πανέμορφη Λίμνη που βρίσκεται λίγο πριν την είσοδο των χωρίων της Νωνάκριδας, ανήκει στην κοινότητα Πλατάνου και αποτελεί μία από τις πιο ισχυρές προκλήσεις αυτής της περιοχής. Το παράδοξο είναι ότι το ονειρεμένο αυτό τοπίο είναι αποτέλεσμα μιας «βιβλικής» θα λέγαμε καταστροφής. Τον Μάρτιο του 1913 αποκόπηκαν από το βουνό τεράστιοι όγκοι εδάφους και καταρακουλίζοντας προς το ποτάμι παρέσυραν και εξαφάνισαν

ολόκληρο χωριό, τη Συλίβαινα που ανήκε στον τέως δήμο Κραθίδος. Οι τεράστιοι αυτοί όγκοι έφραξαν το ποτάμι και δημιούργησαν μεγάλη λίμνη. Το μέρος του βουνού από όπου ανεκόπησαν οι βράχοι, ονομάζονται «Κόμματα» και μέχρι σήμερα η περιοχή αυτή διακρίνεται εύκολα μιας και η βλάστηση είναι

φτωχή. Ο επίλογος της καταστροφής ήταν η διάσπαση του φράγματος της λίμνης, ύστερα από εννέα μήνες. Με την ύψωση της στάθμης της λίμνης, από την τήξη του χιονιού και τις βροχές, το έδαφος δεν άντεξε στην πίεση του νερού. Έτσι το φράγμα υποχώρησε τη νύχτα της 5^{ης} Ιανουαρίου του 1914. Ένα τεράστιο και ορμητικό ρεύμα νερού που έφερε μαζί του βράχους, κορμούς δένδρων, δοκάρια από τα σπίτια της Συλίβαινας και χαλίκι, ξέβρασε στις όχθες του ποταμού και την παραλία. Ο κίνδυνος για τους συνοικισμούς που ήταν εκατέρωθεν των εκβολών του ποταμού ήταν μεγάλος. Κτήματα πολλά καταστράφηκαν και εκατοντάδες στρεμμάτων σκεπάστηκαν με αμμοχάλικο. Από την μεγάλη λίμνη σήμερα διακρίνουμε το λαγκάδι που σχηματίσθηκε από το ρεύμα νερού που ξέφυγε και το ίχνος της στάθμης του, ύψους 30 μέτρων περίπου. Με το χρόνο από τις επιχώσεις στον Τσιβλό δημιουργήθηκαν τρεις λίμνες εκ των οποίων η μεγαλύτερη εξακολουθεί και σήμερα να δέχεται νερά και να κρατάει παραδόξως σταθερή στάθμη. Αυτή είναι η πανέμορφη λίμνη του Τσιβλού που δίνει στο χώρο τη δική της ξεχωριστή πινελιά!

Αφθονη λοιπόν η ευρύτερη περιοχή της Ζαρούχλας από φυσικές ομορφιές αλλά και από ιστορική παράδοση, όπως παρουσιάσαμε στα πρώτα κεφάλαια. Έτσι γίνεται ολοφάνερο ότι η Νωνάκριδα διαθέτει όλο τον φυσικό και μνημειακό πλούτο που ευνοεί την καλύτερη τουριστική αξιοποίησή της. Αυτή όμως η αξιοποίηση

πρέπει να γίνει με μεγάλη προσοχή, μελέτη και οργάνωση και πάνω από όλα με αγάπη και σεβασμό γι' αυτό τον τόπο, χωρίς υπερβολές και όχι σε βάρος του φυσικού πλούτου.

Β). Μορφές τουρισμού και τρόποι αξιοποίησης.

Ο τουρισμός με τη μορφή που δρα τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας χαρακτηρίζεται «μαζικός» και «φθηνός» τουρισμός. Ο φθηνός τουρισμός δεν πληρώνει για τις επιβαρύνσεις στο περιβάλλον, ούτε για την χρησιμοποίηση των φυσικών πόρων, αντίθετα παράγει ρύπανση και επιδρά συχνά αρνητικά στην πολιτιστική κληρονομιά. Έτσι πολλές φορές όχι μόνο δεν συνεισφέρει στο τοπικό προϊόν, αλλά συχνά αφαιρεί παρά προσθέτει θετικά στοιχεία.

Είναι λοιπόν αυτονόητο ότι όταν μιλάμε για τουριστική Αξιοποίηση της ορεινής περιοχής της Νωνάκριδας, σε καμία περίπτωση δεν αναφερόμαστε σε τέτοιου είδους τουρισμό. Ήδη η παραλιακή ζώνη της Ακράτας, που είναι η είσοδος για τη Νωνάκριδα, κατά τους καλοκαιρινούς μήνες έχει μετατραπεί σε ένα «προάστιο» της Αθήνας και έχει κατακλυσθεί από πελώριους τσιμεντένιους όγκους, των οποίων ούτε η μορφή ούτε το μέγεθος εναρμονίζονται με το φυσικό περιβάλλον, που μέχρι πριν λίγα χρόνια την χαρακτήριζε.

Σε καμία περίπτωση δεν επιθυμούμε μια τέτοια εξέλιξη στην περιοχή της Νωνάκριδας, γι' αυτό προτείνουμε και συμφωνούμε με την ανάπτυξη άλλων μορφών τουρισμού όπως ο Αγροτουρισμός και ο οικοτουρισμός. Επίσης θα πρέπει να μπουν οι βάσεις για την ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού, ο οποίος υστερεί αρκετά στη χώρα μας. Τέτοιες μορφές τουρισμού έχει προτείνει και το 11^ο Συμβούλιο Περιοχής Νομού Αχαΐας το οποίο απλώνεται, εκτός από την παραθαλάσσια ζώνη, και στα ημιορεινά και ορεινά της Ανατολικής Αιγιαλείας, περιλαμβάνοντας και την περιοχή της Νωνάκριδας.

1. Αγροτικός Τουρισμός.

Πρόκειται για ένα σύμπλεγμα δραστηριοτήτων που αποσκοπεί στην ανάπτυξη και διεύρυνση του τουριστικού ρεύματος, προς την περιοχή με ταυτόχρονη διαφοροποίηση του τουριστικού μοντέλου που επικρατεί. Σύμφωνα με τις εξελίξεις στην παγκόσμια τουριστική αγορά, η προσαρμογή στα νέα πρότυπα είναι αναγκαία για την εξασφάλιση τουριστικού εισοδήματος. Οι νεότερες αυτές εξελίξεις προσφέρουν ταυτόχρονα και ικανοποιητικές δυνατότητες ένταξης των τοπικών νοικοκυριών στην «βιομηχανία» παραγωγής τουριστικών υπηρεσιών. Οι εξελίξεις αυτές είναι:

α. Η ανάπτυξη του «Αγροτουρισμού» (rural tourism) που αφορά όλα τα είδη τουρισμού τα οποία μπορούν να αναπτυχθούν σε αγροτικούς χώρους και περιλαμβάνει δραστηριότητες σε κατοικημένες και μη περιοχές.

β. Η ανάπτυξη του «Αγροτικού Τουρισμού» (Farm Tourism) που αφορά όλα τα είδη τουριστικής δραστηριότητας τα οποία συνδέονται άμεσα με το περιβάλλον του αγροτικού νοικοκυριού και περιλαμβάνει τη διαμονή σε αγροκτήματα, την εργασία στις αγροτικές δραστηριότητες, τη μελέτη του τρόπου ζωής κλπ.

Οι δύο αυτές μορφές τουρισμού έχουν τα ακόλουθα πλεονεκτήματα:

α) Την ανάπτυξη μικρών επιχειρηματικών μονάδων στο χώρο της φιλοξενίας.

β) Αυξημένες ευκαιρίες για εργασία που ευνοούν την οικονομική και δημογραφική σταθερότητα.

γ) Υποστήριξη τοπικών υπηρεσιών (όπως μεταφορές, κοινή ωφέλεια, επισκευές, κατασκευές κλπ).

δ) Διαφύλαξη της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς.

ε) Σύσφιξη των κοινωνικών σχέσεων του τοπικού φιλοξενούντος πληθυσμού με τους φιλοξενούμενους.

γ. Η ανάπτυξη του «Οικοτουρισμού».

Ο οικοτουρισμός αναφέρεται στις τουριστικές εκείνες δραστηριότητες που είναι πολιτιστικά και περιβαλλοντικά υπεύθυνες, συμβάλλουν στην προώθηση της κατανόησης και εκτιμήσεις απέναντι στο περιβάλλον. (Αυτός ο ορισμός υιοθετήθηκε κατά τη λήξη των εργασιών του εναρκτήριου Συνεδρίου για τον Οικοτουρισμό, που πραγματοποιήθηκε στο Brisbane της Αυστραλίας το 1991).

Η ευρύτερη ορεινή περιοχή της Νωνάκριδος διαθέτει πολυποίκιλο φυσικό περιβάλλον, μνημεία της φύσης όπως η λίμνη του Τσιβλού και τα Ύδατα της Στυγός, διατηρεί δε καθαρότητα περιβάλλοντος και έχει αποφύγει τις αυθαίρετες επεμβάσεις στο περιβάλλον (μέχρι τώρα τουλάχιστον).

δ. Η ανάπτυξη του «Πολιτισμικού τουρισμού»

Η περιοχή διαθέτει εξαιρετικά και αντιπροσωπευτικά δείγματα της αρχαίας και νεώτερης αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, αλλά και φυσικά μνημεία συνυφασμένα με την πολιτιστική παράδοση όλης της χώρας (Βρύση της Γκόλφως, Ύδατα Στυγός κλπ).

Για την αξιοποίηση αυτού του πλούτου τουριστικών πόρων με τις νέες μορφές εναλλακτικού τουρισμού και έχοντας πάντα υπόψη το αγροτικό νοικοκυριό ή τη μικρή επιχείρηση ως φορείς δράσης, το 11^ο Συμβούλιο Περιοχής προτείνει στο πρόγραμμά του, για την ευρύτερη περιοχή της Νωνάκριδας, τη δημιουργία καταλυμάτων.

Πρόκειται για την επισκευή ή την κατασκευή νέων αγροτουριστικών καταλυμάτων των εξής κατηγοριών:

- ένα έως πέντε δωμάτια
- έξι έως δέκα δωμάτια
- έντεκα έως δεκαπέντε δωμάτια
- άνω των δεκαπέντε δωματίων

Επίσης η δημιουργία καταλυμάτων αφορά τη συντήρηση, επισκευή ή αναπαλαίωση παραδοσιακών και διατηρητέων κτιρίων με

σκοπό την τουριστική τους αξιοποίηση. Έχει ήδη εκπονηθεί μελέτη «pilotos» για τη συντήρηση παλαιών οικοδομικών κατασκευών και έχουν δοκιμαστεί διάφορες τεχνικές συντήρησης στο αρχοντικό της Παλαιολογίνας στα Καλάβρυτα. Οι τεχνικές αυτές θα μπορούσαν να δοκιμαστούν και σε κτίρια της περιοχής (πύργοι).

Μία ακόμη πρόταση είναι η δημιουργία ή αναδιάρθρωση των παραδοσιακών ταβερνών, των οικογενειακών δηλαδή επιχειρήσεων εστίασεως, με στόχο τη διάσωση, ανάδειξη και διάδοση της τοπικής γαστριμαργικής τέχνης.

Τέλος υπάρχει και η πρόταση για δημιουργία ενός αγροτουριστικού κάμπινγκ.

Στα πλαίσια του Αγροτικού Τουρισμού, μιλάμε ακόμα για αξιοποίηση επιτόπου και εμπορευματοποίηση της Γεωργικής και Δασονομικής παραγωγής καθώς και εκείνης της τοπικής αλιείας. Πρόκειται για μικρές, οικογενειακής μορφής, επιχειρήσεις που ανταποκρίνονται στα πρότυπα της πολυτομεακής τοπικής ανάπτυξης και της πολυαπασχόλησης στα πλαίσια του αγροτικού νοικοκυριού.

Οι κυριότεροι τύποι ή μονάδες είναι :

- Η Ιχθυοκαλλιέργεια με μονάδα εστίασης και φιλοξενίας. (πεστροφοτροφείο Περιστεράς).
- Αποστακτήρια παραδοσιακού τσίπουρου.
- Μονάδες παραγωγής τοπικών παραδοσιακών ζυμαρικών (τραχανάς, χυλοπίτες, λαζάνια κ.α)
- Τυποποίηση τοπικού μελιού.
- Κέντρο διάδοσης τοπικών κρασιών.
- Διαφήμιση και προώθηση τοπικών προϊόντων.
- Μονάδες παραγωγής παραδοσιακών υφαντών.
- Πρότυπο κέντρο προώθησης τοπικών γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων.
- Μελέτες διερεύνησης της αγοράς και τοποθέτησης των τοπικών προϊόντων.

Όλες οι παραπάνω προτάσεις για Αγροτική τουριστική ανάπτυξη, προσφέρουν ένα μοντέλο ανάπτυξης συμβατό με τις ανάγκες και τις δυνατότητες του τόπου, ο οποίος έχει μια αδύναμη γεωργική και μικρή μεταποιητική υποδομή, χωρίς επαρκή σύνδεση με τις τελικές αγορές. Προτείνουμε λοιπόν την ύπαρξη οικογενειακής μορφής αγροτουριστικών καταλυμάτων και σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να δημιουργηθούν μεγάλα καταλύματα επιχειρηματικής μορφής.

Όπως σημειώσαμε και προηγουμένως η ευρύτερη ορεινή περιοχή Ζαρούχλας είναι επίκαιρα τοποθετημένη και έχει άμεση επικοινωνία με την ορεινή Κορινθία και την Αρκαδία, μέσα από περάσματα φορτισμένα από τη μυθολογική διήγηση και την ιστορική αναφορά. Επίσης γύρω της απλώνεται ένα δίκτυο αρχαιολογικών χώρων που αποτελεί σημαντικό πόλο έλξης και περιλαμβάνει, το Θέατρο της αρχαίας Αιγείρας στις Αιγές (σε μικρή απόσταση από τη

σημερινή Αιγείρα), το επιβλητικό τείχος των Αιγών στην Ακράτα και τα ερείπια της αρχαίας Πελλήνης στο Συνεβρό.

Είναι λοιπόν φανερό ότι η εσωτερική, ορεινή και καθυστερημένη περιοχή της Ανατολικής Αιγιάλειας έχει όλο το φυσικό και μνημειακό πλούτο που απαιτείται για να συνεχίσει την εξέλιξή της σαν αγροτουριστικός πόλος της Αχαΐας.

2. Χειμερινός τουρισμός.

Ήδη τα τελευταία χρόνια όλα και περισσότεροι είναι οι λάτρεις του χιονιού και των «παγωμένων» γραφικών οικισμών. Έτσι και η περιοχή της Νωνάκριδας αποκτά νέους θαυμαστές και επισκέπτες. Σιγά - σιγά τα γραφικά καφενεδάκια και οι παραδοσιακές ταβέρνες των χωριών λειτουργούν καθημερινά και τους χειμωνιάτικους μήνες προσελκύοντας όλο και περισσότερους με τις γαστρονομικές τους προτάσεις. Ενοικιαζόμενα δωμάτια υπάρχουν σχεδόν σε όλους τους οικισμούς αλλά τα περισσότερα δεν είναι οργανωμένα και βρίσκονται σε «πρωτόγονη» κατάσταση. Παράδειγμα οργανωμένης μικρής ξενοδοχειακής μονάδας, αποτελεί ο Πύργος της Ζαρούχλας για τον οποίο μιλήσαμε στο πρώτο μέρος. Εδώ θέλω να επισημάνω ότι ο Πύργος έχει χαρακτηριστεί σε διατηρητέο μνημείο, ύστερα από μεμονωμένες ενέργειες του σημερινού ιδιοκτήτη.

Ένα δεύτερο παράδειγμα οργανωμένου παραδοσιακού ξενώνα στην περιοχή, συναντάμε στον οικισμό Αγία Βαρβάρα. Πρόκειται για τον Ξενώνα «Χρήστος Αρφάνης» που βρίσκεται στην πλατεία του χωριού και λειτουργεί από το 1996. Το όνομα του ξενώνα ανήκει στον

ευεργέτη του χωριού αλλά και της ευρύτερης περιοχής, στον αείμνηστο Χρήστο Αρφάνη. Ο μεγάλος από-ντας ανακαίνισε το παλαιό Δημο-τικό σχολείο της πατρίδας του Αγ. Βαρβάρας και χρηματοδό-τησε την μετα-τροπή του σε ξενώνα, του οποίου όμως τη λειτουργία δυστυχώς δεν πρόλαβε να δει! Ο ξενώνας είναι κοινοτικό κτήριο και λειτουργεί σαν επαγγελματική

στέγη. Έχει τέσσερα δωμάτια και δεκαπέντε κλίνες. Τα τρία δωμάτια είναι τρίκλινα ενώ το τέταρτο εξάκλινο και περιλαμβάνει σοφίτα με δικό της μπάνιο. Ο ξενώνας λειτουργεί ταυτόχρονα και σαν καφετέρια και είναι ανοιχτός όλο το χρόνο.

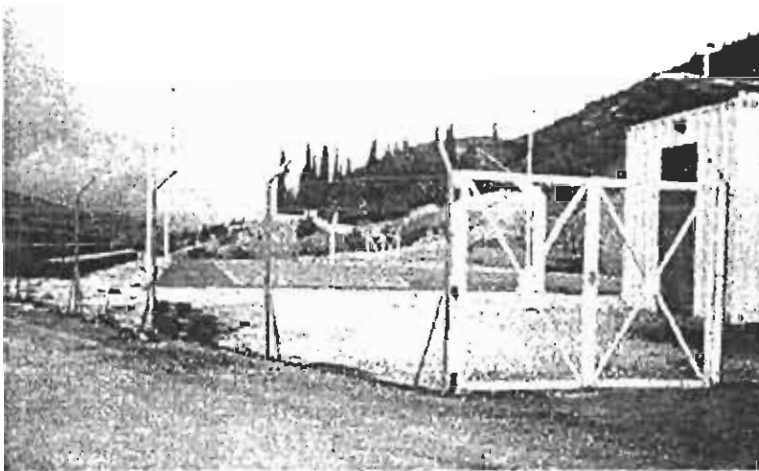
Από τα παραπάνω βλέπουμε ότι υπάρχουν οι απαραίτητες προϋποθέσεις για ύπαρξη Χειμερινού τουρισμού, αλλά οι ενέργειες που γίνονται είναι μεμονωμένες.

Ο παράγοντας επίσης που θα βοηθήσει τον Χειμερινό τουρισμό και συνεπώς θα τονώσει την οικονομία της περιοχής, είναι η διάνοιξη του νέου δρόμου προς το Χιονοδρομικό κέντρο Καλαβρύτων από την Περιστερά. Σήμερα υπάρχει δρόμος αλλά είναι χωματόδρομος σε κακή κατάσταση όπου κατά τους χειμερινούς μήνες με τις χιονοπτώσεις η διέλευση είναι αδύνατη. Η μελέτη για τη νέα χάραξη του δρόμου έχει ήδη γίνει και έχει εγκριθεί από τη Νομαρχία Αχαΐας. Το μόνο που απομένει είναι να ανατεθεί το έργο και να αρχίσει η κατασκευή του. Έτσι ο επισκέπτης της Νωνάκριδας θα μπορεί συνδυάσει διαμονή στους γραφικούς οικισμούς και επίσκεψη στο κοντινό, ύστερα από τη διάνοιξη του δρόμου, Χιονοδρομικό Κέντρο για να απολαύσει το άθλημα του σκι.

Γ) Ελλείψεις που εντοπίστηκαν.

Οι Ελλείψεις είναι σίγουρα πολλές και το κυριότερο είναι ότι δεν υπάρχει οργάνωση ούτε μελέτη για την τουριστική αξιοποίηση της περιοχής. Όλα λειτουργούν σε ατομική και οικογενειακή βάση.

Κάποια θετικά βήματα που γίνονται είναι μεμονωμένα, όπως στην περίπτωση του Πύργου της Ζαρούχλας που έγινε διατηρητέο

μνημείο ύστερα από ατομικές ενέργειες. Επίσης οι μεμονωμένες προσπάθειες του μεγάλου τέκνου της Αγίας Βαρβάρας, Χρήστου Αρφάνη για αναβάθμιση της περιοχής, ήταν από τους κύριους παράγοντες που κράτησαν ζωντανό αυτόν τον τόπο. Η δημιουργία Ξενώνα και γηπέδου Μπάσκετ στην Αγία

Βαρβάρα, η συμβολή στην ολοκλήρωση του δρόμου Ακράτας - Ζαρούχλας, η πλακόστρωση των καλντεριμιών της ιδιαίτερης πατρίδας του καθώς και η ενέργειες που έκανε για την επανίδρυση του ιστορικού Δήμου Νωνάκριδος, είναι μερικές από τις πολύτιμες δράσεις του αείμνηστου Χρήστου Αρφάνη.

Βλέπουμε λοιπόν ότι δεν υπάρχει συλλογικότητα στη δράση των ντόπιων, ούτε οργάνωση. Με την έννοια αυτή εύκολα μπορεί ο οποιοσδήποτε να δράσει αυθαίρετα και οι συνέπειες να είναι αρνητικές είτε για τον φυσικό πλούτο του τόπου είτε για την γραφικότητά του. Γι' αυτό η πολιτεία πρέπει να λάβει μέτρα προστασίας για παραδοσιακούς οικισμούς της Νωνάκριδας και να μην επιτρέψει την ανεξέλεγκτη δράση κάποιων επιτηδείων κερδοσκόπων.

3. ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ.

Πολλοί είναι οι κίνδυνοι που μπορούν να υπάρξουν από την τουριστική αξιοποίηση της περιοχής. Ο μεγαλύτερος από αυτούς είναι η ύπαρξη του «μαζικού-κακού» τουρισμού στον οποίο αναφερθήκαμε. Ένας τέτοιος τουρισμός χωρίς υποδομή μπορεί να οδηγήσει μόνο στην καταστροφή της φυσικής ομορφιάς και την αλλοίωση της ιδιαιτερότητας των οικισμών.

Η μόλυνση του περιβάλλοντος και η ρύπανση είναι πολύ εύκολο να γίνουν. Γι' αυτό οι αρμόδιοι θα πρέπει να είναι προσεκτικοί και αυστηροί στο θέμα της λήψης μέτρων για την προστασία της περιοχής. Μεγάλος επίσης είναι ο κίνδυνος πυρκαγιάς μιας και ολόκληρη η περιοχή είναι ουσιαστικά αφύλακτη. Αίτημα των κατοίκων είναι να αποκτήσει ο Δήμος δικό του πυροσβεστικό όχημα καθώς και να τοποθετηθούν πυροσβεστικού κρουνοί σε κατάλληλα σημεία. Υπενθυμίζουμε το αίτημα για μετατροπή του Δασονομείου Ζαρούχλας σε Δασαρχείο για να φυλαχτεί το αξιόλογο δάσος, καθώς και το αίτημα για την κήρυξη των Υδάτων της Στύγας σε Εθνικό Δρυμό προκειμένου να προστατευθούν.

Ένας ακόμα μεγάλος κίνδυνος που εύκολα δημιουργείται από την τουριστική αξιοποίηση είναι η αυθαίρετη δόμηση. Πολλοί θα είναι οι επιτήδριοι που θα θελήσουν να καταπατήσουν και να καταστρέψουν τον φυσικό πλούτο για προσωπικά τους συμφέροντα. Η πολιτεία θα πρέπει να λάβει μέτρα προστασίας της περιοχής ενάντια στην αυθαίρετη δόμηση, και να αποτρέψει τη αλλοίωση της ιδιαιτερότητας και γραφικότητας των οικισμών. Προτείνουμε λοιπόν να χαρακτηρισθούν τα χωριουδάκια σε «παραδοσιακούς οικισμούς» για να κρατήσουν την ιδιομορφία τους και να μην νοθευτούν από άσχημους τσιμεντένιους όγκους, ανόμοιους προς τα γραφικά πετρόχτιστα σπιτάκια με τους κήπους.

4. ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.

Δυστυχώς και στον τομέα αυτό των παραδοσιακών μορφών οικονομίας η περιοχή είναι αδύναμη. Όπως γνωρίζουμε τα Κλουκινοχώρια άκμαζαν κυρίως επί τουρκοκρατίας και αρκετά μετά τον αγώνα του 1821. Τότε ήταν πυκνοκατοικημένα γιατί εκεί έβρισκαν καταφύγιο και ασφάλεια από τις καταπιέσεις του δυνάστη.

Το έδαφος όμως ήταν το πιο άγονο της επαρχίας Καλαβρύτων γι' αυτό εκτός από γεωργούς και ποιμένες, υπήρχαν πολλοί χτίστες (Αγία Βαρβάρα) και άλλοι τεχνίτες γιατί δεν επαρκούσε για όλους η καλλιέργεια της γης.

Σήμερα οι λίγοι κάτοικοι που απέμειναν μόνιμα στις Κλουκίνες, αφού οι περισσότεροι έφυγαν προς αναζήτηση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης προς πεδινά μέρη της Αχαΐας και της Ηλείας, ασχολούνται κυρίως με την γεωργία και λιγότερο με την κτηνοτροφία. Επίσης υπάρχει μια υποτυπώδης παραγωγή σε ντόπιο μέλι και ένα αξιόλογο πεστροφοτροφείο στον ποταμό Κράθη, στην είσοδο για τον οικισμό Περιστερά. Οι πέστροφες τοποθετούνται σε νερό και με φιάλες οξυγόνου μεταφέρονται στον τόπο προορισμού. Το πεστροφοτροφείο τροφοδοτεί και τα γνωστά εκτροφεία Πλανητέρου και Τριποτάμων. Ορισμένοι κάτοικοι της Ζαρούχλας ασχολούνται επίσης με την υλοτομία, για την οποία μιλήσαμε σε προηγούμενο κεφάλαιο.

Παρακάτω βλέπουμε λίγο πιο αναλυτικά τους τομείς της γεωργίας (καλλιέργειες) και της κτηνοτροφίας.

1. Καλλιέργειες.

Το Μεσορρούγι, η Περιστερά, ο Σόλος και η Ζαρούχλα έχουν το πιο γόνιμο έδαφος, το οποίο είναι ποτιστικό από τον Κράθη ποταμό και άλλες άφθονες πηγές. Γι' αυτό έχουν πλούσια παραγωγή σε δημητριακά και κυρίως φασολάκια. Τα χωριά της Νωνάκριδας είναι γνωστά για τα χλωρά φασολάκια που παράγουν, τα οποία είναι άριστης ποιότητας και γεύσης και τα γνωρίζουμε ως «φασολάκια ή γλυκοφάσουλα Χελμού».

Γενικότερα οι Κλουκίνες έχουν αρκετά μεγάλη παραγωγή σε κάστανα και καρύδια (κυρίως η Ζαρούχλα και ο Σόλος). Παράγονται ακόμα μικρές ποσότητες κερασιών και πατάτας καθώς επίσης και σταφυλιού.

2. Κτηνοτροφία

Ο αριθμός των κτηνοτρόφων που έχει απομείνει στην περιοχή είναι μικρός καθώς και ο αριθμός των αιγοπροβάτων που έχει ο καθένας στην κατοχή του, σε αντιδιαστολή με τα μεγάλα και ανεκμετάλλευτα βοσκοτόπια. Ιδιαίτερα κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, ο Δήμος Νωνάκριδος μπορεί να τα νοικιάζει σε κτηνοτρόφους από τις γύρω περιοχές.

Η παραγωγή σε κτηνοτροφικά προϊόντα είναι μικρή γιατί κατά βάση γίνονται σε οικογενειακό επίπεδο.

Οι παραπάνω παραδοσιακές μορφές οικονομίας μπορούν να αξιοποιηθούν κατάλληλα με τις μεθόδους του αγροτικού τουρισμού, τον οποίο αναλύσαμε, και να υπάρξει έτσι μια ουσιαστική και αξιόλογη ανάπτυξη της περιοχής, στους τομείς που αναφέραμε.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Φτάνοντας στο τέλος αυτής της εργασίας για την ευρύτερη ορεινή περιοχή Ζαρούχλας Αχαιάς, και τις προοπτικές οικονομικής της ανάπτυξης, συμπεραίνουμε ότι πρόκειται για μια περιοχή πλούσια σε φυσικά και πολιτιστικά μνημεία που έχει πολλά να παρουσιάσει στον επισκέπτη. Όσο για την οικονομία της υπάρχουν δυνατότητες βελτίωσης και ανάκαμψης, αρκεί να υπάρξει συνεργασία των φορέων, σωστή οργάνωση και πάνω από όλα αγάπη για την φύση, τις παραδόσεις και την ιστορική πορεία στο χρόνο αυτών των γραφικών χωριών της Νωνάκριδας.

Ο τόπος αυτός της έχει ένα αξιόλογο παρελθόν, έχει παρόν και από εμάς εξαρτάτε πως θα διαμορφώσουμε το μέλλον. Η μελέτη της ιστορίας και των παραδόσεων, βοηθάει να θέσουμε τις βάσεις πάνω στις οποίες θα δημιουργηθεί το μέλλον των Κλουκινών.

Τα εντυπωσιακά ύδατα της Στυγός στις πλαγιές του Χελμού , η βρύση της Γκόλφως , η Λίμνη του Τσιβλού , οι αρχοντικοί πύργοι της περιοχής , οι εκκλησίες και όλος ο φυσικός και ιστορικός πλούτος του τόπου, πρέπει να διασωθούν και να αξιοποιηθούν με τον καλύτερο τρόπο.

Πιστεύουμε λοιπόν οι προτάσεις και οι απόψεις που παρουσιάστηκαν σε αυτήν την εργασία , θα βοηθήσουν για να θεμελιωθεί ένα καλύτερο αύριο για τα γραφικά αυτά χωριουδάκια , βασισμένο στην αγάπη για τις παραδόσεις και τη φύση.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

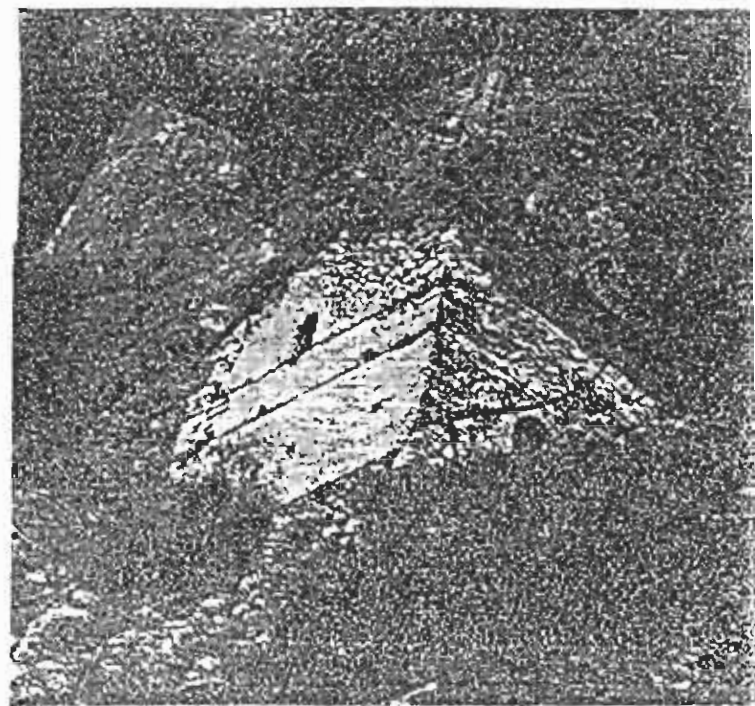

Ο Τσάρος και η Πυλάκη. Πίσω από τη γνήσια Στρατιά του Παρισιάδη

Λογιστής Σπυρίδων Παρισιάδης

Σπίτι Θεία Παρισιάδου επί Μακροβρύτου

Ἡ οἰκία τοῦ Ἁγιοθεοδοσίου ἐπὶ τῆν Ἁγ. Βασίλειον.

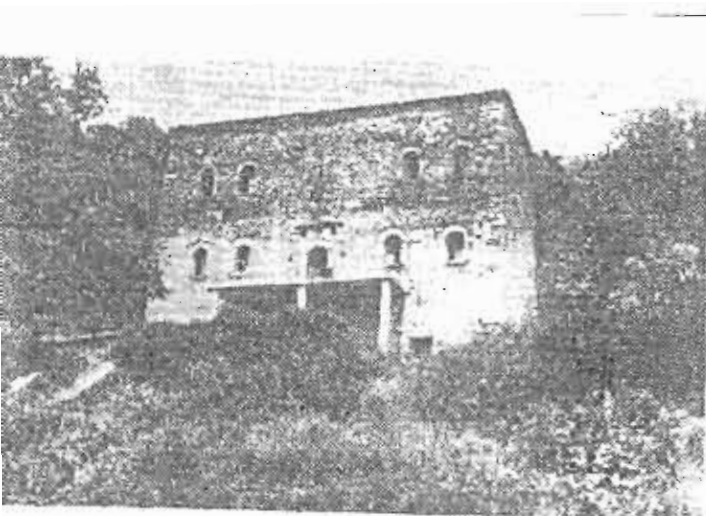
ΜΟΝΗ ΚΑΤΑΦΥΓΙΩΝ: Καθολικὸν

Ἡ ἐκσφαιρὸν τῶν Ἀρσενίων: χημικὴ (Ἐξερροτογραφία)

πρωτότυπο

Παλαιός πύργος εις την Ζω-
σούλκην. Είναι γνωστός ως
πύργος του Φωτιάκη, διότι
ηγόρευεν κτήνη πρό πεντη-
κονταετίας περίπου, παρά του
ιδιοκτήτην του Νουμάρη, ο δι-
κηγόρος Πατριών Βασ. Φωτιά-
κης. Είς τον όρονον 'Αρχαία -
'Ηλεία (Εκδ. 1909, Τροχ. 'Ελλ-
λάδος, 119, 1973, σ. 16) έσφρα-
γμένως αναφέρεται ως πύργος
του προκείνου 'Αρχαίου Φω-
τιάκη.

Στο νεραϊδότοπο του «Τσιβλού»

Ωραία ξύπνησε εκείνη την Κυριακή. Εβαλε να φτιάξει καφέ και τα γουαγουρητά της καφετιέρας πήσαν να τον ταξιδέψουν κοντά και άμορφα. Ξάπλωσε στην πολυθρόνα, άνοιξε ραδιόφωνο και μύρισε τη μικρή απόδραση. Στην αρχή με τη φαντασία, μετά με όλες τις αισθήσεις. Αλλά κι «Ανθρώπινα», που λέει και η στίλη...

Μπήκε, λέει, στο αυτοκίνητο και βγήκε στην Εθνική, την Αθηνών - Καρόλου. Κι από 'κει για Πάτρα. Τα χρωστούσε στον εαυτό του, είχε σαρβαλιώσει τη φαντασία στους χωματόδρομους του γραφείου. Με τα επαρχιακά FM, με τα χιλιόμετρα να φεύγουν πίσω, με διάλειμμα από την αγωνία «να προλάβει».

Εστριψε δεξιά προς Ακρόατα. Κι από

'κει για τη Ζαρούχλια Ανίσβαινε τις υδροφές, σπάνια διαδρομή, στην αρχή με ξερό κοκκινωπό βράχο, μετά έλατο. Βρήκε τη μικρή ταμπάκα, «Τσιβλός». Έκανε πάλι δεξιά και μπήκε στον πατημένο χωματόδρομο. Κατέβηκε κι έφτασε στη λίμνη. Ούτε 200 χιλιόμετρα δεν είχε κάνει. Εκλείσε πίσω του την πόρτα κι άνοιξε τα μάτια και τα πνευμόνια.

Κάτι σαν νεραϊδότοπος ήταν. Ο χρόνος εκεί έχει ανοίξει το δικό του μαγαζί. Στο βάθος, από τα βουνά της Αργολίδας κατέβαιναν οι μικροδίδες του χειμώνα. Η πέτρα που λέταζε στην αιταρεία της επιφάνειάς, του θύμιζε τα όρη του. Ελάνζε την κλάτη του με τον ιδρώτα του ποδαροδρομού. Επιοχώς ήταν λίγοι οι περιπατητές, άλλες φορές γμιμζε ο τόπος φτωχολάτρης

να φωτογραφίζουν το τετρακίνητο καιμάρι τους με φόντο τη λίμνη.

Εδώ είμαστε, λοιπόν.

Κάτι σαν νεραϊδότοπος ήταν. Κάπου κει μέσα θα πρέπει να κρύβεται και το «χρυσό κουρβλι της Νεφέλης». Και δεν υπήρχαν ούτε δύο μικροί αγέλοι για να της το πιάσουν, κανείς δεν υπήρχε. Όλα γήματα. Κι αν ήταν κάτι σαν νεραϊδότοπος... Κρίμαικά θα 'πρεπε τώρη να δει ποι θα φάει, πού θα κοιμηθεί, έτσι γίνεται στις στήλες με «προτάσεις για το Σάββατοαπόγευμα». Δεν τον ένοιαζε, στους νεραϊδότοπους δεν συμβιώνουν παιδάκια...

Άνοιξε τα μάτια κι εαύστηρέ. Ήταν ωραία εκεί κάτω. Ούτε 200 χιλιόμετρα. Κι ο καιρός ήταν έτοιμος...

K.KYP.

Στη λίμνη του Τσιβλού, έξω από την Ακρόατα, πριν από τη Ζαρούχλια. Πίσω από το ακίνητο του χειμωνιασμένου θάμνου. Εκκι η ζωή δεν χαρίζι, μονο παραχωρεί για λίγο. Πού να πρωτοκοιταξίς; Πρώτα μέσα σου, στο κατάδικό σου χρυσό κουρβλι...

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: ΚΩΣΤΑΣ ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

- Εφημερίδα «ΧΕΛΜΟΣ» , Μηνιαίο Όργανο του εν Αθήνας Συνδέσμου «Ο ΧΕΛΜΟΣ»
- Εφημερίδα «Τα Γεγονότα» , Οδοιπορικό στην Αχαΐα υπό Περικλή Τρακαδά Διευθυντού 7^{ου} Λυκείου Πατρών.
- Εφημερίδα « Το Βήμα της Κυριακής» , Ορεινή Αχαΐα (5 Ιανουαρίου 1997)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Φωτόπουλος Αθανάσιος Θ. , Ιστορικά και λαογραφικά της ανατολικής περιοχής Αιγειαλείας και Καλαβρύτων , Αθήνα 1982.
2. Φωτόπουλος Αθανάσιος Θ. , Ο Πύργος της Ακράτας και η μονή της Αγίας Τροιάδος, Αθήνα 1987.
3. Γεωργαντόπουλου Αναστασίου Μιχ. , Ίδρυση και εξέλιξη της Ακράτας, Αθήνα 1990.
4. Ράλλης Τέτης Θ. , Η Αγία Βαρβάρα Καλαβρύτων και οι Μαστόροι της, Ιστορικό – Λαογραφικό και Κοινωνιολογικό Δοκίμιο
5. Κωνσταντινόπουλου Χρίστου Γ. , Οι παραδοσιακοί Χτίστες της Πελοποννήσου, Εκδοτικός Οίκος Μέλισσα.
6. Χριστόπουλος Βασίλης – Πολιτικός Μηχανικός , Ελληνική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική Αχαΐας
7. Κυριακόπουλου Κωνσταντίνου Θ. , «Επετηρίς των Καλαβρύτων»
8. Οδηγός «Αχαΐα-Ηλεία» (Εκδ. Εθνική Τράπεζα Ελλάδος)

